

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Skolkuratorers arbete med elever med utländsk bakgrund

Mila Traykovska & Ronesa Mahalla

Kandidatuppsats SOPA 63

VT 2022

Handledare: Johan Cronehed

Abstract

Authors: Mila Traykovska and Ronesa Mahalla

Title: "School counselors work with students with foreign background"

Supervisor: Johan Cronehed

Assessor: Henriette Frees Esholdt

The aim of this study is to examine school counselors experiences of working with students with foreign background. Based on school counselors' experiences we wanted to draw attention to the students' social situation and well-being as well as how they view their role and competence in working with these students. Conducting of findings was done with a qualitative approach and through semi-structured interviews with eight school counselors from different municipalities in southern Sweden. The findings showed that there are different circumstances that affect students' well-being such as the language, socio-economic factors, the relationship between the children and family as well as feeling safe in school.

Furthermore, this study showed that school counselors do not have a particular way of working with these students, however they had a holistic perspective which allowed them to adapt their work after the students' needs. The school counselors experienced that it is challenging to cooperate with the parents. In addition to this we found that school counselors took a role as informers while working with students' parents as well as they evolved new knowledge while working with this group.

Key Words: *school counselor, school social worker, immigrant students, immigrant children, well-being, school and role.*

Förord

Vi vill tacka de skolkuratorer som ställt upp och medverkat i vår studie samt delat med sig av sina erfarenheter och upplevelser av arbetet med elever med utländsk bakgrund. Tack för er tid och ert engagemang. Yttermera vill vi tacka vår handledare Johan för konstruktiv kritik och vägledning genom arbetets gång. Vi vill även tacka varandra för bra kommunikation, tålamod och engagemang som vi har haft under hela processen.

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställningar	7
1.4 Begreppsförklaring	8
<i>Elever med utländsk bakgrund</i>	8
1.5 Arbetsfördelning	8
2. Kunskapsläge	9
2.1 Bakgrund	9
<i>Migrationshistoria</i>	9
<i>Skolkuratorns roll</i>	10
2.2 Tidigare forskning	11
<i>Social situation och välmående hos elever med utländsk bakgrund</i>	11
<i>Skolkuratorers upplevelser av arbetet med elever med utländsk bakgrund</i>	13
3. Teori	16
3.1 Utvecklingsekologi	16
3.2 Det salutogena perspektivet	17
3.3 Makt	18
4. Metod	20
4.1 Metodval	20
4.2 Urval och urvalsprocess	20
4.3 Genomförande av intervjuer	21
4.4 Bearbetning av material	23
4.5 Etiska övervägande	23
4.6 Metodens tillförlitlighet	25
5. Resultat och Analys	27
5.1 Social situation och välmående hos elever med utländsk bakgrund	27
<i>Språk</i>	27
<i>Socioekonomiska faktorer</i>	29
<i>Familjen och barnet</i>	30
<i>Skolan som en trygg plats</i>	33
5.2 Skolkuratorers upplevelser av arbetet med elever med utländsk bakgrund	35
<i>Det praktiska arbetet</i>	35
<i>Kontakten med familjen</i>	36
<i>Mångfald</i>	39
5.3 Skolkuratorers upplevelser av sin roll och kompetens	40
<i>Den informativa rollen</i>	40
<i>Kunskap och kompetens</i>	41

6. Sammanfattning och diskussion	43
6.1 Slutreflektion	46
7. Referenser	47
8. Bilaga	50
8.1 Informationsbrev	50
8.2 Samtyckesblankett	51
8.3 Intervjuguide	53

1. Inledning

Intresset för skolkuratorns yrkesroll och arbete kommer från att båda skribenterna har genomfört den verksamhetsförlagda utbildningen på olika grundskolor. Där kunde vi identifiera det komplexa arbetet som skolkuratoren genomför med diverse psykosociala problem och elever med olika bakgrunder. Eftersom att vi båda befann oss på grundskolor föll det naturligt att rikta oss till just den organisationen.

Vårt intresse för specifikt elever med utländsk bakgrund kommer dock från ett mycket djupare plan, då vi båda är födda utomlands och har flyttat till Sverige efter skolstart. Efter att ha gjort flera sökningar om skolkuratorns arbete med elever med utländsk bakgrund kunde vi konstatera att det inte hade forskats särskilt mycket inom detta ämne. Vi anser att de hinder och svårigheter som elever med utländsk bakgrund möter i Sverige skiljer sig från de inföddas behov och svårigheter. Detta ökade vår nyfikenhet ytterligare, i synnerhet då vi i dagsläget står inför en ny kris sedan kriget i Ukraina startade vilket innebär att fler barn med utländsk bakgrund flyttar till, och ska börja skolan i Sverige. Med denna utgångspunkt betraktar vi att det är högst relevant att undersöka hur skolkuratorer med sina kompetenser arbetar med elever med utländsk bakgrund.

För barn från olika kulturer och delar av världen som har invandrat till Sverige är skolan kanske en av de viktigaste mötesplatserna. Ingen annan verksamhet har så långa och breda kontakter med barn som skolan (Johnsson, 2020, s.21). Rapporter som jämför skolresultaten bland utrikes födda elever och inrikes födda elever visar på att elever med utländsk bakgrund, födda utomlands har sämre skolresultat i grundskolan än övriga (Skolverket; 2011, 2015). Detta innebär att utlandsfödda elever i lägre grad blir behöriga till gymnasium. I rapporterna poängteras dock att inom gruppen elever med utländsk bakgrund finns stora variationer beroende på hur länge eleven har bott i Sverige, vid vilken ålder eleven har kommit till Sverige, elevens kön, föräldrarnas utbildningsnivå samt socioekonomiska förhållanden (ibid.).

Förutom utbildningsmässiga svårigheter kan elever med utländsk bakgrund även möta olika sociala, psykosociala och språkliga svårigheter under sin anpassnings- och utvecklingsprocess i skolan (Goh et al., 2007). Oavsett om ett barn kommer till ett land som flykting eller immigrant löper barnet hög risk att utsättas för hög stressnivå på grund av erfarenheterna under flykten till ett nytt land (Briman & Chang, 2008). Olika typer och nivåer av stress som

följer med migrationsprocessen kan förvärra inlärningssvårigheter och utvecklingssvårigheter som inte nödvändigtvis har orsakats av migrationen (ibid.). Faktorer som har betydande roll för barns hälsa är familje-, skol-, och fritids förhållanden (D-Wester, 2005, s.103). En trygg, trivsamt och meningsfull skolmiljö är en avgörande förutsättning för elevernas välmående, lärande och utveckling (D-Wester, 2005, s.80).

Skolans arbete regleras av Skollagen (2010:800). I kapitel 2 25§ läggs tyngd på att varje skola ska ha tillgång till elevhälsa som ska arbeta med medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser (Riksdagen, 2022). Vidare i paragrafen betonas att det ska finnas tillgång till professionella som ska utföra dessa insatser. Skolkurator är en av de professionella som ingår i skolans elevhälsa och dennes huvudsakliga uppdrag är att arbeta förebyggande och hälsofrämjande med syfte att skapa bättre inlärningsmöjligheter (Johnsson, 2020, s.19 ff). Skolkuratoren skall arbeta utifrån ett helhetsperspektiv vilket innebär att ta hänsyn till både sociala och psykiska faktorer som kan påverka eleven (ibid.). Frågan är hur skolkuratoren ser på sin roll och kompetens i arbete med elever med utländsk bakgrund; kan de förstå eleverna utifrån ett helhetsperspektiv och uppmärksamma deras behov?

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka skolkuratorers upplevelser av arbetet med elever med utländsk bakgrund i grundskolan. Med utgångspunkt i skolkuratorernas erfarenheter och upplevelser vill vi uppmärksamma elevernas sociala situation och välmående samt hur skolkuratorer ser på sin roll och kompetens i arbetet med dessa elever.

1.3 Frågeställningar

- Hur uppfattar skolkuratorer den sociala situationen och välmåendet hos elever med utländsk bakgrund?
- Hur upplever skolkuratorer arbetet med elever med utländsk bakgrund?
- Hur ser skolkuratorerna på sin roll och kompetens i arbetet med elever med utländsk bakgrund?

1.4 Begreppsförklaring

Elever med utländsk bakgrund

Enligt Skolverket (2011, s.172) definieras elever med utländsk bakgrund som en grupp som består av a) elever som är födda utomlands och har invandrat till Sverige före eller efter skolstart, b) elever som är födda i Sverige med två utlandsfödda föräldrar. I studien kommer begreppet "utländsk bakgrund" användas för att benämna barn som är födda utomlands och har invandrat/ankommit till Sverige före eller efter att grundskolan har påbörjat. I tidigare vetenskaplig forskning framgår begreppet "immigrant students" vilket i direkt översättning på svenska innebär invandrarelever. Dock anser vi att begreppet "invandrare" är problematiskt då den inte är entydigt och kan användas och definieras på olika sätt (Ds, 2000:43, s.20). Av den anledningen kommer begreppet elever med utländsk bakgrund användas genom hela studien.

1.5 Arbetsfördelning

Under skrivprocessen har vi arbetat med uppsatsens samtliga delar tillsammans. Vi har skrivit tillsammans i ett och samma dokument på Google Drive och träffats dagligen via Zoom. Detta för att kontinuerligt diskutera uppsatsen byggstenar och försäkra oss om att vi arbetar utifrån samma perspektiv och med ett gemensamt tillvägagångssätt. Vi har valt att inte dela upp arbetet förutom när vi transkriberade intervjuerna. Detta för att främja enighet kring tolkningen och förståelsen av det material vi använder oss av. Sammantaget innebär detta att vi har arbetat fram uppsatsens delar gemensamt och haft en jämn arbetsfördelning.

Under arbetets gång har vi upprätthållit en kontinuerlig och god kommunikation. Vi har även haft tillfällen där vi har diskuterat och resonerat kring utmaningar i skrivprocessen samt osäkerhet kring vissa delar av uppsatsen. Vår kontinuerliga kommunikation har bidragit till att vi övervunnit utmaningarna tillsammans, att vi båda känner oss delaktiga och gemensamt bidragit till en röd tråd genomgående i hela arbetet.

2. Kunskapsläge

Detta avsnitt inleds med en redogörelse av skolkuratorns roll och en kortfattad översikt om migrationshistoria. Därefter presenteras tidigare forskning med relevans för studiens syfte. I litteratursökning av vetenskaplig forskning har databaserna LUBsearch och Google Scholar använts med olika kombinationer av följande nyckelord: *school counselor, school social worker, immigrant students, immigrant children, well-being, school and role*. I litteratursökningen har vi även använt motsvarande nyckelord på svenska. För effektivare sökning har vi använt oss av referenslistorna i de vetenskapliga artiklarna som vi inledningsvis hittade. Samtliga vetenskapliga artiklar som presenteras i kunskapsläget är Peer Reviewed.

Avsnittet tidigare forskning delas in i två delar; social situation och välmående hos elever med utländsk bakgrund samt skolkuratorers upplevelser av arbetet med elever med utländsk bakgrund. Det har varit utmanande att hitta svensk forskning som direkt undersöker skolkuratorers upplevelser och erfarenheter av arbetet med elever med utländsk bakgrund. Av den anledningen består detta avsnitt främst av internationell vetenskaplig forskning som har relevans för studien.

Det finns dock begränsningar med att använda internationell vetenskaplig forskning eftersom benämningar för skolkurator skiljer sig, i USA finns två olika benämningar; social worker och school counselor. Dessa utför snarlika uppgifter som svenska skolkuratorer men skiljer sig i viss omfattning åt då school counselor kan ha arbetsuppgifter som har inslag av studie och yrkesvägledare medan school social worker har större ansvar för kontakten med elevernas föräldrar. Något som gör att forskning med båda professioner kan vara relevant för denna studie är att båda utför individuella stödsamtal med elever vilket är i likhet med svenska skolkuratorns arbetsuppgifter. En del vetenskaplig forskning som vi har valt att använda oss av är också äldre vilken kan vara annorlunda från skolkuratorernas arbete idag.

2.1 Bakgrund

Migrationshistoria

Sedan 1930-talet har migration varit ett aktuellt ämne i Sverige då antalet personer som har invandrat varit större än antalet som har utvandrat (Allwood & Franzén, 2000, s.17). Under

andra världskriget har invandringen ändrat sin karaktär då många européer sökte skydd i Sverige, på grund av att Sverige var ett av de få länder som inte ockuperades. Efter perioden av andra världskriget och fram till 1970-talet invandrade personer till Sverige främst på grund av arbete, men de senaste decennierna har invandringen huvudsakligen präglats av flyktinginvandring och migranter från mer avlägsna länder (ibid.). Invandringen har bidragit till att Sverige har blivit ett mångkulturellt land. I Sverige bor människor från olika delar av världen och utgör en del av det svenska folket vilket gör att det svenska samhället präglas av kulturell pluralism och heterogenitet (Kamali, 2002, s.12). Detta har lett till att en idag möter personer från olika kulturer och samhällen vardagligen.

En rapport av International Organization for Migration från 2020 visar att migration är fortfarande ett ständigt växande fenomen på en global nivå. I rapporten framgår att enligt senaste statistiken från år 2019 befann sig antalet internationella migranter på 272 miljoner (ibid. s.21). Enligt rapporten befann sig antalet barn som har lämnat sitt födelseland och migrerat till ett annat land på 31 miljoner. Av dessa beräknas 12 miljoner vara flyktingbarn, 936,000 asylsökande barn och 17 miljoner barn som har tvingats fly från sina länder (IMO, 2020, s.231 ff). Statistik från UNICEF (Unicef, 2021) visar att år 2020 har dessa siffror ökat vilket innebär att antalet internationella migranter har ökat till 281 miljoner varav 36 miljoner beräknas vara barn. Senaste statistiken av Statistiska Centralbyrån (SCB, 2022) visar att år 2020 bodde 319 595 utrikes födda barn i åldern mellan 0-21 år i Sverige.

Skolkuratorns roll

Skolsocialt arbete innebär att arbeta med olika typer av förhållanden som kan ha negativ påverkan på elevernas förmåga att tillgodogöra sig sin utbildning, exempelvis psykiska och fysiska svårigheter, sociala omständigheter i hemmet, problematik med vänner med mera. Skolkuratoren är den personen vars huvuduppgift på skolan är att arbeta med socialt arbete dock är skolkuratorns arbete och roll ett outforskat område (Backlunds, 2007, s.19). Formellt regleras skolkuratorns arbete i skolans styrdokument som skollagen, läroplaner, förordningar med mera. Dock innehåller dessa styrdokument generella beskrivningar och inte specifika beskrivningar av skolkuratorns arbetsuppgifter eller yrkesroll (Backlunds, 2007, s.196; D-Wester, 2005, s.20). Istället är det rektorn som har en skyldighet att förstå skolkuratorns roll och funktion (Lieberman, 2004, s. 553). Dessutom har rektor i uppdrag att ge tydliga riktlinjer och att tillsammans med skolkuratoren utarbeta en årlig plan på hur arbetet skall skötas (Lieberman, 2004, s. 554; D-Wester, 2005, s.11). I praktiken betyder det att

skolkuratorer har stor frihet att självständigt utforma sina arbetsuppgifter vilket därmed kan betyda att skolkuratorer på olika skolor kan arbeta på olika sätt.

Socionomens roll i skolan beskrivs som både utredande och stödjande. Arbetsuppgifterna består av att göra skolsocial kartläggning och i samverkan med elevhälsan och lärare föreslå insatser till stöd för elevens utveckling, samt av att utföra insatser som exempelvis stödsamtal med elever på grupp- och individnivå (D-Wester, 2005, s.17; Backlund, 2007, s.196 ff). Förutom det bygger kuratorns arbetsuppdrag även på samverkan med elevens nätverk, handledning och konsultation till skolpersonal samt värdegrunds- och krisarbete (D-Wester, 2005, s.14; Backlund, 2007, s.196 ff). En skolkurator deltar även i det förebyggande arbetet på skolan genom att utföra kartläggning av elevernas psykosociala arbetsmiljö och på det sättet bidra till utveckling av elevernas lärandemiljö (D-Wester, 2005, s.45). Vanlig problematik som skolkuratorer i grundskolan arbetar med är; elevernas relationsproblematik inom skolan, elevernas inlärningsproblematik, hälsorelaterade problem likaså elevernas sociala problematik utanför skolan (D-Wester, 2005, s.29; Backlund, 2007, s.205).

Skolkurator är skolans socialarbetare. Genom sin socionomutbildning har en skolkurator utvecklat förmåga och kunskap att analysera och förstå sociala problem och processer, identifiera individuella och strukturella behov samt åtgärder på individ, grupp-och samhällsnivå (D-Wester, 2005, s.16). Socionomutbildningen ger kompetensen till socionomen att medverka i förebyggande socialt arbete och socialt förändringsarbete på olika nivåer, var socionomens relation med den hjälpsökande står i fokus (ibid.). Rådgivning, information, stödsamtal och psykosocialt arbete utgör en stor del av socionomernas arbete och kompetens (ibid.). Detta gör att skolkuratorer är kvalificerade för det psykosociala och förebyggande arbetet som bedrivs på skolan.

2.2 Tidigare forskning

Social situation och välmående hos elever med utländsk bakgrund

Goh *et al.* (2007, s.67) skriver i sin artikel att det är lika viktigt att se elever med utländsk bakgrund som unika individer såsom det är att se de utifrån deras kulturella- och familjekontext. Ungdomar med utländsk bakgrund löper större risk att uppleva trauma under migrationen, att utveckla posttraumatisk stress symptom (PTSD) samt uppleva symptom av depression i det nya landet (Diaz & Fenning, 2021, s.968; Goh *et al.*, 2007, s.71). Detta kan

ske på grund av erfarenheter av flykten men även på grund av erfarenheter som exempelvis diskriminering, språkbarriär och brist på socialt stöd i det nya landet (ibid.). Dessutom påvisas i en studie att familjens socioekonomiska situation är en av de främsta faktorerna som påverkar elevernas välmående och resultat i skolan (Alivernini et al., 2020, s.180 ff). Till följd av föregående faktorer kan elever med utländsk bakgrund betraktas som en grupp av elever som har särskilda behov i skolan. Dessa elever kan möta varierande sociala, psykosociala, språkliga och utbildningsmässiga svårigheter under sin anpassnings- och utvecklingsprocess i skolan (Goh et al., 2007, s.66 f).

Språksvårigheter beskrivs av Goh *et al.* (2007, s.70) som den största faktorn som bidrar till stress hos elever med utländsk bakgrund. Skolor, lärare och skolkuratorer i USA ser detta som en funktionsnedsättning och ofta gör de inget för att tillgodose den hjälp med språket som denna grupp behöver (Morrison & Bryan, 2014, s.442). Utöver detta fruktar dessa elever att bli förlöjligade av andra elever i klassen, har svårt att delta muntligt under lektionerna samt att skapa sociala relationer. Vidare leder språkbarriärer till isolering och känslomässig påfrestning (ibid.). Ytterligare en faktor som skapar stress för denna grupp är att de agerar tolk för sina familjer och ansvarar för familjens anpassning i den nya kulturen (Goh et al., 2007, s.70). Detta kan bidra till att konflikter mellan barnet och föräldrarna ökar på grund av maktkamp som skapas när barnet är den som kan språket (Diaz & Fenning, 2021, s.968). Elever har även egna kulturella värderingar som krockar med de kulturella värderingarna i det nya landet (Goh et al., 2007, s.71). Till följd av detta skapas en inre konflikt hos barnet men även i familjen om barnet tar till sig nya beteenden och värderingar som inte överensstämmer med familjens egna (ibid.). En vanlig kulturkrock är stigmat att söka hjälp av skolkuratorer vilket kommer från att barnet har lärt sig att söka hjälp hos familj och vänner (Goh et al., 2007, s.69).

Diskriminering och mobbning beskrivs som vanliga förekommande svårigheter för elever med utländsk bakgrund (Goh et al., 2007, s.71). Morrison & Bryan (2014, s.443) skriver att en utmaning som karibiska elever med utländsk bakgrund möter i skolan i USA är diskriminering och rasism, vilket har negativ påverkan på deras välmående och psykiska hälsa. Författarna tar upp att diskriminering kan förekomma även från lärarnas sida när lärarna tenderar att ha lägre förväntningar på elever med utländsk bakgrund eftersom de förknippar dessa elever med negativa skolresultat. Erfarenheter av diskriminering kan bidra till bland annat lägre självförtroende och depressiva symptom hos dessa elever (ibid.). Även i en studie gjort i Sverige framgår att elever med utländsk bakgrund visar högre nivå av

välstånd i skolor där det finns större antal elever med utländsk bakgrund. I studien framgår även att både flickor och pojkar som är födda i Afrika eller Asien anger att de har blivit mobbade i skolor med lägre antal elever med utländsk bakgrund (Hjern et al., 2013, s.824 f).

Skolkuratorers upplevelser av arbetet med elever med utländsk bakgrund

Skolkuratorer anser att arbetet med elever med utländsk bakgrund är komplext och utmanande. Brist på kunskaper om olika kulturer anses av skolkuratorer som en begränsning i arbetet med elever med utländsk bakgrund. Detta leder till att skolkuratorer känner sig mindre bekväma i samtal med dessa elever (Schwallie-Giddis et al., 2004, s.19 f). I en annan studie menar skolkuratorer att de under sin utbildning har fått övergripande kunskaper om olika kulturer men att de saknar mer specifik kunskap om hur man ska arbeta med elever med utländsk bakgrund (Dogan & Dollarhide, 2021, s.7.). På grund av detta upplever vissa skolkuratorer svårigheter i att uppmärksamma behov och utmaningar som dessa elever kan ha (ibid.). Avsaknad av kunskaper och förståelse om olika kulturer, familjedynamiker och familjestrukturer inom olika kulturer hindrar skolkuratorer från att se barnet ur ett helhetsperspektiv (Dogan & Dollarhide, 2021, s.7; Schwallie-Giddis et al., 2004, s.19). För att överkomma dessa hinder är det viktigt att man är öppen för relation med elever med utländsk bakgrund och deras familjer för att kunna förstå de bättre (Dogan & Dollarhide, 2021, s.8).

Ytterligare en utmaning som skolkuratorerna ser i arbetet med elever med utländsk bakgrund är kontakten och samarbetet med elevernas familj (Schwallie-Giddis et al., 2004, s.19; Tatar, 2012, s.582). Genom att involvera elevernas familjer i barnets anpassnings- och utvecklingsprocess i skolan förbättras barnets situation i skolan och hemmet (Tatar, 2012, s.585). Kontakten med elevernas föräldrar präglas av information om utbildningssystemet i det nya landet. Språkbarriären och kulturella skillnader gör möten utmanande och konsekvensen av det blir att skolkuratorer känner sig osäkra och försiktiga då det inte vet hur föräldrarna tolkar deras intentioner (ibid.). Språkbarriärer skapar en frustration hos skolkuratorerna eftersom de inte kan nå föräldrarna direkt eftersom de inte kan språket. Detta leder även till att information som skickas hem till föräldrarna inte förstås (Schwallie-Giddis et al., 2004, s.20; Dogan & Dollarhide, 2021, s.7). För att överkomma språkbarriärerna använder skolkuratorer sig av tolkar, dock uppmärksammar de att det inte alltid finns tillgång till tolk och att översättningen inte alltid överensstämmer med det korrekta uttalandet.

Skolkuratorer vittnar även om att det finns tolkar som tar över deras roll (Schwallie-Giddis et al., 2004, s.20).

Kulturella skillnader gör möten utmanande i arbetet med både eleverna och deras föräldrar. När det gäller möten med elevernas föräldrar upplever skolkuratorerna att kulturella skillnader kan bidra till krock eller missförstånd. Ett exempel som skolkuratorer tar i Schwallie-Giddis *et al.* (2004, s.20) artikel är att kuratorerna och föräldrarna har olika uppfattningar om skolans respektive familjens roll i barnets utveckling. Föräldrarna tror att skolan har en större auktoritet och ska hantera vissa frågor och ämnen, medan skolan anser att de ligger under föräldraansvar (Schwallie-Giddis et al., 2004, s.20). Skolkuratorerna anser att det är svårt att hjälpa eleverna när de befinner sig i assimileringprocessen eftersom eleverna börjar leva i två olika kulturer. Detta försvårar skolkuratorernas möjligheter att ge råd till dessa elever när deras egen kultur krockar med den dominerande kulturen. Kuratorerna anger att en ständig känsla av osäkerhet präglar deras kontakt med eleverna, eftersom kuratorerna är osäkra om de når tillräckligt till eleverna eller om de går över gränserna (Schwallie-Giddis et al., 2004, s.20). Dock är skolkuratorns roll viktig för att vägleda och observera eleverna att hitta egna copingstrategier och utveckla sina sociala förmågor (Goh et al., 2007, s.71). Den hjälp som skolkuratorer erbjuder tas inte emot av eleverna på grund av att det är skeptiska mot skolkuratorers intentioner (Tatar, 2012, s.581). Av den anledningen betonas vikten av att eleverna känner tillit till skolkuratoren (Tatar, 2012, s.588). Anpassningsprocessen som dessa elever går igenom tar tid, vilket innebär att skolkuratorns arbete behöver präglas av tålmod (Tatar, 2012, s.586).

Skolkuratorer återberättar även att de saknar stöd från skolans personal, som anser att problematiken som rör elever med utländsk bakgrund i skolan är förstådd på en individuell nivå och generellt ses som ett personligt problem av en specifik elev (Tatar, 2012, s.585). Emellertid är samverkan mellan skolkurator och lärare viktig för att öka förståelse bland lärarna om elevernas utmaningar och stresssymptom samt stödja lärarna i att lyfta fram elevernas kompetenser (Morrison & Bryan, 2014, s.446) Även faktorer utifrån påverkar, skolkuratorer anser att den negativa stereotypa bilden som massmedia skapar är skadlig och påverkar deras uppläggning av arbetet, då de tvingas arbeta för att motbevis denna bild (Tatar, 2012, s.586). Kuratorerna i Dogan & Dollarhides (2021, s.8 f) undersökning anser att de har en viktig roll i att främja tänket att alla barn är lika värda oavsett deras bakgrund, vilket har

betydelse för skolans policy. De har även en viktig roll i att arbeta förebyggande på gruppnivå mot diskriminering och mobbning (Morrison & Bryan, 2014, s.447).

Förutom utmaningar i arbete med elever med utländsk bakgrund, ser skolkuratorerna i Tatars (2012, s.584) studie även fördelar i arbetet. Skolkuratorerna lyfter upp att elever med utländsk bakgrund är unika och berikande för skolan eftersom de medför ny energi och dynamik.

Dessa elever har en individuell och kulturell kompetens och kunskap som gynnar bild, musik, teater och vetenskap (ibid.). Dessutom kan arbetet med dessa elever bidra till förbättring av skolkuratorers kompetens, rådgivning och samtalstekniker (Tatar, 2012, s.588; Dogan & Dollarhide, 2021, s.8).

Sammanfattningsvis uppmärksammar den forskning som presenteras elevernas behov och svårigheter samt skolkuratorernas hinder i arbetet med elever med utländsk bakgrund. Dock är forskningen som vi tidigare nämnt äldre och främst internationell. Detta tyder på att det finns en kunskapslucka om elevernas situation och välmående samt skolkuratorerna arbete med dessa elever.

3. Teori

I detta avsnitt redogörs för de teoretiska utgångspunkter som har varit till hjälp och bidragit till en större förståelse i analysen av det empiriska materialet. Dessa utgångspunkter är utvecklingsekologi, det salutogena perspektivet (KASAM) samt makt. För att förstå hur skolkuratorerna uppfattar elevernas sociala situation och välmående har Bronfenbrenners utvecklingsekologi använts. Detta är ett helhetsinriktad perspektiv som ser individen utifrån hela dennes sammanhang. Vidare har Antonovskys salutogena perspektiv med fokus på begreppet KASAM använts för att analysera elevernas sociala situation och välmående samt hur skolkuratorer arbetar med eleverna. Därefter har Christensens *et al.* perspektiv om maktbegreppet använts för att förstå maktbalansen och dess påverkan i det sociala sammanhanget där skolkurator, elever och föräldrar med utländsk bakgrund ingår.

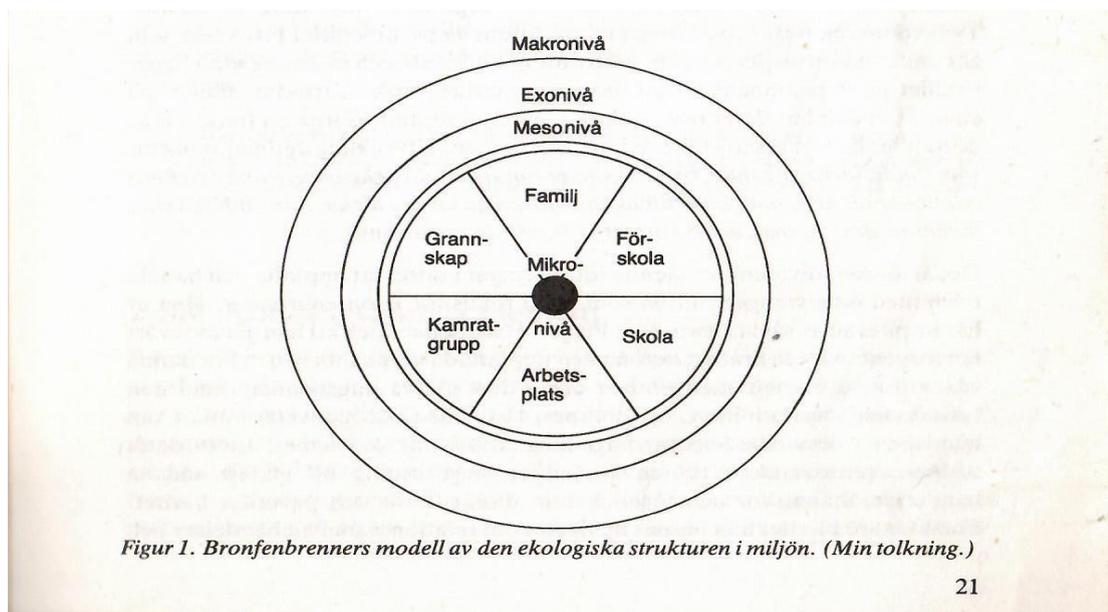
Med hänvisning till studiens syfte enligt ovanstående har tre teoretiska utgångspunkter som kompletterar varandra används. Dessa har erbjudit en omfattande tolkningsram. I avsnitten nedan framgår en redogörelse för de valda teorier och begrepp. Först kommer ett avsnitt om utvecklingsekologi därefter följer ett avsnitt om det salutogena perspektivet och slutligen kommer ett avsnitt om maktbegreppet.

3.1 Utvecklingsekologi

Urie Bronfenbrenner är en amerikansk forskare som har utarbetat en teori om mänsklig utveckling med benämningen utvecklingsekologi (Andersson, 1986, s.11 ff). Med teorin ville Bronfenbrenner påvisa att en individs utveckling sker i ett sammanhang, i ett samspel och i interaktion med olika omgivningsfaktorer (ibid.). Han förklarade att utvecklingsekologin är en helhetsinriktad perspektiv som ser individen utifrån hela dennes olika miljöer.

Bronfenbrenner har utvecklat en modell för att kunna illustrera den utvecklingsekologiska strukturen (Andersson, 1986, s.20 f). Modellen beskriver fyra olika nivåer: mikronivå, mesonivå, exonivå och makronivå. Dessa nivåer är inte oberoende av varandra utan snarare ryms inuti varandra. I kärnan finns barnet och dess *närmiljöer* som här är en del av *mikronivån*. Familjen är barnet första närmiljö men samtidigt som barnet eller den vuxne utvecklas kommer den att börja ingå i fler närmiljöer som exempelvis daghemmet, skola, grannskap, kamratgruppen, arbetsplatsen. I de olika närmiljöerna skapas relationer som påverkar den utvecklande individen. Nästa nivå i modellen är *mesonivå*. I denna nivå ingår

relationerna mellan individens olika närmiljöer (mikrosystem). Dessa närmiljöer är inte oberoende av varandra utan de utvecklar relationer som i mer eller mindre utsträckning kan ha påverkan på själva individen (barnet). Vidare i *exonivån* samspelar dessa närmiljöer med förhållanden och faktorer som ligger utanför barnets direkta vardagsverklighet som exempelvis skolans organisation, föräldrarnas arbetsliv och arbetsförhållanden, lokalpolitik och kommunala resurser. Även dessa faktorer har indirekt påverkan på barnets/individens utveckling. Den sista nivån är *makronivån*. I denna nivå samspelar samtliga nivåer med varandra samt med övergripande normer, värderingar och samhällsförhållanden (ibid.).

Bildkälla: Andersson, Bengt-Erik. (1986). *Utvecklingsekologi*.

3.2 Det salutogena perspektivet

Salutogena perspektivet syftar till att man utgår från ett hälsofrämjande perspektiv med fokus på de faktorer som orsakar och upprätthåller hälsa hos individer (Antonovsky, 2005, s.31). Betoningen i perspektivet ligger på helhetsbilden kring problemet, de friska faktorerna och copingmekanismerna hos individerna (Antonovsky, 2005, s.35). Detta synsätt utformades av Aaron Antonovsky som en motreaktion mot det patogena synsättet där fokuset ligger på stressorer och riskfaktorer som orsakar ohälsa (Antonovsky, 2005, s.31). Efter att Antonovsky har utformat det salutogena perspektivet, utformade han även begreppet känsla av sammanhang (KASAM) som en viktig komponent till perspektivet (Antonovsky, 2005, s.40).

KASAM består av tre centrala komponenter: begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet.

Att ha höga värden på dessa komponenter innebär enligt Antonovsky att man har hög KASAM och tvärtom om en individ har låga värden på dessa värden innebär att den har låg KASAM (Antonovsky, 2005, s.43). Komponenten begriplighet handlar om hur mycket en individ förstår vad som händer inom och utanför den och hur begripligt denna information är för individen. Vidare kan man se att de individer som har en hög känsla av begriplighet kan se livets skeenden som erfarenheter och utmaningar medan de individer som har en låg känsla av begriplighet ser sig själva som otursförföljda (Antonovsky, 2005, s.44 f). Hanterbarhet är den andra komponenten som definieras av Antonovsky som till vilken grad individen upplever sig ha resurser som står till ens förfogande för att klara av utmaningar. Att resurser står till ens förfogande innebär att de är under ens egen kontroll eller kontrolleras av behöriga andra. Individer med hög känsla av hanterbarhet har inställningen att oavsett utmaningar kommer det att reda sig (Antonovsky, 2005, s.45). Meningsfullhet är den sista komponenten som syftar till i vilken grad en individ känner att livet har en känslomässig innebörd och värde. Individer med hög känsla av meningsfullhet undviker inte att konfrontera utmaningar istället försöker dessa individer hitta mening i utmaningarna (Antonovsky, 2005, s.46). KASAM:s centrala komponenter är inte bundna till varandra med de befinner sig i ett samspel eftersom ju högre värden på varje enskild komponent desto högre grad av KASAM.

3.3 Makt

Makt är ett centralt begrepp för att förstå samhället, dock är begreppet mycket diffust och komplex då det innefattar många sorters maktutövning och kan betraktas utifrån flera olika teoretiska perspektiv (Christensen et al., 2011, s.12). Christensen *et al.* (2011, s.12) skriver att makt inte kan betraktas som en bestämd händelse eller konkret yttring utan istället som ett uttryck för de fenomen som fasthåller eller förändrar mänskliga relationer och strukturer.

Författarnas perspektiv är baserade på centrala teoretiska perspektiv hämtade från makt litteraturens klassiker som Pierre Bourdieu, Michel Foucault samt från nyare författare (Christensen et al., 2011, s.13). Christensen *et al.* (2011, s.12) delar in fenomenet makt i tre kategorier: substantiell, relationell och institutionell makt. Substantiell makt innebär att en aktör A får makt över en annan aktör B genom användning av på förhand givna substanser (resurser) exempelvis genom kunskap, status, intressen och förmåga att skapa allians (Christensen et al., 2011, s.85 f). Denna makt kategori kan förekomma både inom den privata sfären och den offentliga sfären alltså kan denna form av maktutövande förekomma inom

familjen men även inom offentliga organisationer. Substantiell makt delas även in i fyra dimensioner: direkt makt, indirekt makt, makt över uppfattningar och intressen samt makt i en soptunnemodellsituation, det vill säga i en situation där aktör A utnyttjar sina kunskaper om processens karaktär för att därigenom tillvarata sina intressen (ibid.). Den dimension som är mest relevant för vår analys är makt över uppfattningar och intressen. Dimensionen innebär att aktör A utövar makt över aktör B genom att påverka B:s intresseuppfattning så att den överensstämmer med A:s intressen (Christensen et al., 2011, s.52).

Den andra kategorin relationell makt syftar till att makten uppstår och utvecklas i ett socialt samspel mellan aktörer (Christensen et al., 2011, s.85 ff). Genom att ingå i sociala relationer påverkar aktörerna varandras verklighetsuppfattningar vilket skapar nya sociala relationer som i sin tur ger till följd en transformation av verklighetsuppfattningar. I denna kategori ligger makten i vad som sker med aktörernas självuppfattning, det vill säga hur de influeras av den externa påverkan som alltid sker i samspel med andra. Viktig för förståelsen av den relationella makten är även författarnas beskrivning av Foucaults begrepp diskurs och giltig kunskap (Christensen et al., 2011, s.87 ff). Med diskurser menar författarna ett bestämt sätt att tala och tänka på. Vidare skriver författarna att makten kan studeras genom identifikation av vad som ses som giltig kunskap eftersom makt och kunskap alltid står i ett samspel (ibid.). Relationell makt befinner sig alltid i samspel med substantiell makt, eftersom de personer som befinner sig i det sociala sammanhanget alltid besitter olika resurser som kan ha inflytande (Christensen et al., 2011, s.85).

Den sista kategorin är institutionell makt som bygger på institutionella ramar. Institutionella ramar är normer som okritiskt har accepterats och anses som normalt beteende. Sådana normer kan påträffas i familjen, skolan, arbetsplatsen med mera. Det är normer som återskapas och fasthålls utan att ifrågasättas vilket gör att de tas för givna som en kollektiv verklighetsuppfattning och därför reagerar vi inte på dess makt (Christensen et al., 2011, s.93 ff). Således är kärnan i den institutionella makten av mental karaktär. De institutionella ramarna kan över en tid förändras eller utvecklas på grund av ideologiska, religiösa och samhällsmässiga omvälvningar, nya uppfinningar, olika former av ny kunskap samt mindre drastiska händelser som exempelvis organisationsreformer. I praktiken innebär detta att institutionell makt reglerar individens beteende men att individerna också reglerar den institutionella makten (ibid).

4. Metod

I detta avsnitt presenteras studiens metodologiska tillvägagångssätt. Inledningsvis diskuteras studiens metodologiska ansats, följt med diskussion kring urval, genomförande av intervjuer och bearbetning av material. Avslutningsvis lyfts upp diskussion kring studiens etiska överväganden och metodens tillförlitlighet.

4.1 Metodval

Studiens syfte är att undersöka skolkuratorers upplevelser och erfarenheter av att arbeta med elever med utländsk bakgrund. Med hänvisning till vårt syfte anser vi att den kvalitativa ansatsen är mest lämplig för att besvara studiens frågeställningar. Med en kvalitativ ansats syftar forskaren till att få förståelse av individens uppfattningar av ett specifikt fenomen (Bryman, 2018, s.487). Vidare bygger den kvalitativa ansatsen på att många forskare vill förstå den sociala verkligheten på samma sätt som personer som lever i den vardagliga (Bryman, 2018, s.477). Dessutom tillåter en kvalitativ ansats att ändra inriktning och fokus under undersökningens gång (Bryman, 2018, s.482). Detta har varit användbart för oss eftersom vi preciserade studiens frågeställningar efter genomförandet av intervjuerna.

4.2 Urval och urvalsprocess

Studiens målgrupp utgörs av åtta skolkuratorer som arbetar i olika grundskolor i södra Sverige. Till en början hade vi i åtanke att intervjua skolkuratorer från olika kommuner och jämföra dessa. Dock var det svårt att komma i kontakt med intervjupersoner, vilket resulterade i att en majoritet av skolkuratorerna som intervjuades arbetar i samma kommun. Vår ambition var även att endast intervjua skolkuratorer som har arbetat under minst fem år inom yrket. Men på grund av tidsbristen och utmaningen att hitta tillgängliga skolkuratorer har det även intervjuats personer med minst ett års erfarenhet av att arbeta som skolkurator.

För att uppnå studiens syfte har vi valt att använda oss av *ett målstyrt urval*. Ett målstyrt urval utgör att forskaren väljer ut deltagare som har relevant kunskap för studiens frågeställningar och syfte vilket medför att intervjupersoner behöver uppnå vissa kriterier för att kunna delta i en undersökning (Bryman, 2018, s.496). Med hänvisning till studiens syfte har vi valt att intervjua skolkuratorer som arbetar i grundskolor och har erfarenheter av arbete med elever med utländsk bakgrund. Som tidigare nämnt har det varit en utmaning att hitta tillgängliga skolkuratorer och till följd av detta har vissa av våra initiala intervjupersoner gett oss

kontakter till andra skolkuratorer som har relevant kunskap för vår studie. Enligt Bryman (2018, s.504) beskrivs detta som ett snöbollsurval. En stor fördel med föregående urvalsmetod är att vi har kunnat spara lite tid i den annars snäva tidsramen och få tillräckligt antal personer att intervjua. Däremot brister denna metod på så sätt att intervjupersonerna kan ha liknande erfarenheter vilket ökar risken för att resultatet blir allt för ensidigt (Eriksson- Zetterquist & Ahrne, 2015, s.41).

I tabellen nedan presenteras intervjupersonerna i studien med tilldelade fiktiva namn.

Namn	Yrke	Arbetslivserfarenhet
Adam	Skolkurator, socionom	1 år
Anna	Skolkurator, socionom	7 år
Theres	Skolkurator, socionom	9,5 år
Sara	Skolkurator, socionom	3,5 år
Marija	Skolkurator, socionom	3,5 år
Erika	Skolkurator, socionom	4 år
Derja	Skolkurator, socionom	7 år
Elin	Skolkurator, socionom	5 år

4.3 Genomförande av intervjuer

Insamling av material för studien har genomförts med semistrukturerade intervjuer med åtta skolkuratorer på grundskolor i södra Sverige. En anledning till att vi valde semistrukturerade intervjuer är för att det är en flexibel intervjuprocess där betoningen ligger på intervjupersonens iakttagelser och perceptioner (Bryman, 2018, s.563). Metoden har varit fördelaktig eftersom den har tillåtit oss att följa intervjupersonernas berättelser och ställa följdfrågor som har lett till mer nyanserade svar (Eriksson- Zetterquist & Ahrne, 2015, 38). Innan intervjuerna ägde rum formulerades en intervjuguide med huvudteman och initiala huvudfrågor. Enligt Lind (2014, s.127) ger en intervjuguide struktur till samtalet vilket har hjälpt oss att fokusera på att samla in relevant information för studien. Under formuleringen av intervjuguiden fokuserade vi på att undvika ledande frågor. Ledande frågor kan hindra intervjuens utformning och synsätt (Bryman, 2018, s.566). För att identifiera eventuella

ledande frågor eller brister i den initiala intervjuguiden genomfördes en pilotintervju. Enligt Bryman (2018, s.332) bidrar en pilotstudie till synpunkter som är betydande och möjliggör en omformulering av intervjufrågor. Pilotintervjun som genomfördes bidrog till utformning av en förbättrad intervjuguide.

Samtliga skolkuratorer fick möjligheten att välja om det ville att intervjuerna skulle genomföras på plats eller digitalt vilket resulterade i att de valde det som de var bekvämast med. Sju ut av åtta intervjuer hölls på Zoom medan en av skolkuratorerna valde att intervjuas på plats. Bryman (2018, s.593) skriver att tekniska störningar kan göra att intervjuens kvalitet försämras och genomförandet inte fungerar smidigt. Detta upplevde vi som en nackdel med de digitala intervjuerna eftersom en av intervjupersonerna hade problem med sin mikrofon vilket ledde till att vi vid flera tillfällen bad intervjupersonen att upprepa sig. På grund av detta upplevdes intervjun som rörligt dock förstördes inte kvaliteten av själva svaren. Fördelar med digital intervjuer är att det finns möjlighet till besparingar av tid och pengar (Bryman, 2018, s.593). I likhet med Bryman så var tidsbesparing även en fördel för oss i den annars snäva tidsramen. Dessutom upplevde vi att intervjupersonerna var mer benägna att acceptera att bli intervjuade om det var digitalt, vilke tyder på att de också är en fördel för de.

Den digitala plattformen upplevdes inte heller påverka vår interaktion med intervjupersonerna. Även Bryman (2018, s.593) skriver att digitala intervjuer har ingen påverkan på intervjuarens förmåga att skapa en tillitsfull relation till intervjupersonerna. För att skapa en tryggare relation med intervjupersonerna och få dem att berätta mer försökte vi använda samma terminologi som de själva använde, detta specifikt vid följdfrågor. Vi anser att vår kännedom om terminologi som tillhör kuratorsyrket underlättade kommunikationen då intervjupersonerna kände sig förstådda. Vi kan spekulera i om skolkuratorerna hade en förståelse för att vi själva hade utländsk bakgrun och om det påverkade deras svar. Det framgick inte att vi, författarna, har utländsk bakgrund värken under intervjuerna eller i den information som skolkuratorerna fick. Däremot kan skolkuratorerna ha dragit den slutsatsen på grund av våra namn och efternamn dock är detta inget de uttryckte eller som vi kände av. Som intervjuare har vi intagit en neutral roll och inte kommenterat eller visat våra åsikter om intervjupersonernas svar. Anledningen till varför detta diskuteras är för att vår utländska bakgrund kan ha spelat roll i skolkuratorernas utformningen av svaren.

4.4 Bearbetning av material

Bearbetning av materialet påbörjades med transkribering av de inspelade intervjuerna. För att effektivisera arbetet transkriberade vi fyra intervjuer var på Pages. För att bekanta sig med det empiriska materialet behöver forskaren läsa igenom materialet ett flertal gånger (Rennstam & Wästerfors, 2015, s.222 f). Med detta som utgångspunkt har vi läst igenom de transkriberade intervjuerna ett flertal gånger och fått en uppfattning om likheter och skilljaktigheter i intervjupersonernas svar. Det empiriska materialet har analyserats med hjälp av en tematisk analys som enligt Bryman (2018, s.702) är det vanligaste angreppssätten att analysera kvalitativ data och handlar om att forskaren utgår från att identifiera olika teman i materialet. Tematiseringen utgick från intervjuguidens huvudteman; social situation och välmående hos elever med utländsk bakgrund, skolkuratorers upplevelser av arbetet med elever med utländsk bakgrund samt skolkuratorers upplevelser av sin roll och kompetens. Utifrån dessa huvudteman kunde vi identifiera återkommande mönster och gemensamma drag i intervjupersonernas svar vilka ledde till formulering av våra underteman. Därefter inleddes sökningen av teorier och teoretiska begrepp som skulle hjälpa oss förstå och analysera empirins resultat. Våra huvudteman och underteman har legat till grund för hur det empiriska materialet har redovisats under resultat och analysavsnittet.

4.5 Etiska övervägande

I en forskningsstudie är det av betydande vikt att beakta de forskningsetiska riktlinjer med syfte att forskningsfrågorna inte negativt påverkar de enskilda individerna som deltar i undersökningen (Lind, 2014, s.133). Humanistisk- samhällsvetenskapliga forskningsrådet har formulerat fyra forskningsetiska principer; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet som råd till forskare och studenter att förhålla sig till i forskning (Eldén, 2020, s.29 ff). Nedan förklarar vi huvudprinciperna och redogör för hur vi har förhållit oss till dessa i relation till vår studie.

Informationskravet syftar till att undersökningsdeltagare ska informeras om studiens syfte och genomförande (Eldén, 2020, s.30). Dessutom ska det framgå att deltagarnas medverkan i studien är frivillig och att de har rätt att avbryta sin medverkan (ibid). Innan intervjuerna genomfördes skickades ett mail ut som innehöll informationsbrev och intervjuguide till samtliga deltagare. I informationsbrevet har vi presenterat oss själva och informerat deltagarna om syftet med vår studie samt hur studien ska genomföras och hur informationen

ska behandlas. Deltagarna har även informerats både skriftligt och muntligt om att deras deltagande är helt frivilligt och att de när som helst kan avbryta sin medverkan. Vi har även informerats deltagarna att samtliga intervjuer kommer att spelas in via röstinspelnings program på våra mobiler i syfte att transkribera intervjuerna. Informationsbrevet har innehållit information om alla inslag i vår studie och kan möjligen påverkat deltagarnas intresse av att delta i studien (Eldén, 2020, s.30).

Innan intervjuerna genomförs skall deltagaren ge samtycke. *Samtyckeskravet* bygger på att intervjupersonerna själva styr sin medverkan och skall alltid inhämtas när ett etiskt känsligt ämne undersöks (Eldén, 2020, s.30). Vi valde att inte inhämta skriftliga samtycken utan endast muntliga samtycken. Detta valde vi för att majoriteten av intervjuerna genomfördes på Zoom och det underlättade för intervjupersonerna. Som tidigare nämnt har vi på förhand skickat ut ett informationsbrev om vad som ska undersökas och hur det ska genomföras. Intervju ledaren läste även upp informationsbrevet i början av intervjun och frågade om samtycke. En av deltagarna gick inte med på röstinspelning och då har vi erbjudit en anpassning till skriftligt samtycke och anteckningar under intervjun vilket deltagaren gav samtycke till.

Konfidentialitetskravet innebär att information om samtliga deltagare i studien ska avidentifieras och förvaras på ett säkert sätt vilket innebär att det ska vara praktiskt omöjligt för utomstående att ta del av uppgifterna (Eldén, 2020, s.30). Detta är särskilt viktigt om det framgår uppgifter som kan uppfattas som etiskt känsliga (ibid). Vi anser inte att denna studie är av en känslig art men trots det har alla uppgifter om intervjupersonerna noggrant avidentifierats. Detta har vi gjort genom att utelämna intervjupersonernas namn, arbetsplats, kommun men även genom att tilldela fiktiva namn till samtliga intervjupersoner. För att säkerställa att intervjupersonernas information behandlas och förvaras på ett säkert sätt har vi valt att förvara det transkriberade materialet på ett USB. Utöver detta har vi varit tydliga med att det transkriberade materialet och de inspelade röstfiler kommer att raderas efter att studien har fått godkänt resultat.

Nyttjandekravet handlar om att samtligt insamlat material och uppgifter om de enskilda deltagarna ska endast användas för studiens syfte (Eldén, 2020, s.30). Intervjupersonerna har både skriftligt och muntligt informerats om att deras svar ska endast användas i syfte att besvara denna studies frågeställningar. Sammantaget anser vi att de forskningsetiska kraven

har följts och att studien inte medför några negativa konsekvenser för deltagarna. Vidare anser vi att studien är etiskt försvarbar eftersom vi undersöker skolkuratorers professionella åsikter och uppfattningar. Vi har intagit ett objektiva synsätt under studiens gång och syftat till att undersöka skolkuratorers upplevelser och beskrivningar av egna erfarenheter i förhållande till studiens ämne, inte att kritiseras någons arbetssätt eller åsikter.

4.6 Metodens tillförlitlighet

Enligt Bryman (2018, s.467 ff) bedöms en kvalitativ forskning utifrån kriteriet tillförlitlighet. Det finns fyra delkriterier som syftar till att öka studiens tillförlitlighet; trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt möjlighet att styrka och konfirmera studien. Nedan skildras delkriterierna samt vårt förhållningssätt till dessa.

För att skapa *trovärdighet* i en studies resultat behöver man säkerställa att undersökningen har genomförts enligt de regler som föreligger (Bryman, 2018, s.467). I denna studie har vi använt oss av metodböcker som beskriver hur den ska utföras samt att vi har följt och tillämpat de forskningsetiska principerna. Trovärdighet syftar även till att forskaren tillhandahåller resultaten till deltagarna i studien eftersom dessa är en del av den sociala verkligheten som studerats och kan bekräfta om forskarens uppfattning av verkligheten överensstämmer med deras beskrivningar (Bryman, 2018, s.467). Detta kan förklaras även utifrån begreppet *respondentvalidering*. Intervjupersonerna i studien har blivit erbjudna att ta del av det transkriberade materialet samt den färdiga uppsatsen. För att ytterligare öka studiens trovärdighet har vi båda varit närvarande under samtliga intervjuer. En av oss ledde intervjun medan den andra var med för att anteckna och hjälpa till att ställa följdfrågor. Detta resulterade även i att vi kunde analysera varandra och öka vetenskapen om våra beteenden under intervjun. Intervjuerna spelades in vilket ledde till att vi inte missade och misstolkade intervjupersonernas svar men även till att vi kunde citera intervjupersonerna ordagrant. Ett annat sätt att öka trovärdighet i studien är att vara transparent (Svensson & Ahrne, 2015, s.25). Detta innebär att forskaren tydligt redogör för hur studien har genomförts samt om sina metodval (ibid.). I vår studie har vi försökt så transparent som möjligt beskriva alla steg samt motiverat våra metodval.

Inom en kvalitativ forskning ligger fokus på att studera en liten grupp av individer i ett kontextuellt sammanhang. Alltså eftersträvar man att studera djupet snarare än bredden som

man gör i en kvantitativ studie (Bryman, 2018, s.468). Med *överförbarhet* menas att det resultat som studien uppnår ska kunna uppnås i en liknande studie eller kontext dock vid en senare tidpunkt (ibid.). Vidare refererar Bryman (ibid.) till Lincoln och Guba som menar att respondenternas täta eller detaljrika beskrivningar ökar studiens överförbarhet. I studien har vi strävat efter överförbarhet genom att ställa följdfrågor till intervjupersonerna och skapa utrymme för dem att uttrycka sig fritt. Dessutom har vi tydligt presenterat intervjupersonernas beskrivningar och citat i studiens resultat, med syfte att ge läsaren en del av det empiriska materialet. Huruvida vår studie är överförbar kan diskuteras, då vi endast har genomfört intervjuer med åtta skolkuratorer i södra Sverige. Vi anser inte att studiens resultat är representativt dock har det inte heller varit studiens syfte.

För att öka studiens *pålitlighet* har vi så noggrant som möjligt redogjort för samtliga steg av forskningsprocessen såsom problemformulering, val av undersökningsspersoner, intervjuutskrifter och beslut om analysen av data (Bryman, 2018, s.468). Under metodavsnittet finns ett detaljerad beskrivning av hur forskningsprocessen har gått till vilket ger läsaren tillgång till vårt handlingsätt. Bryman (2018, s.468) skriver att kollegor kan användas som granskare för att bedöma kvaliteten på forskningens tillvägagångssätt. I denna studie har handledaren och andra kursare agerat granskare.

Delkriteriet *möjlighet att styrka och konfirmera* innebär att i en samhällelig forskning är det viktigt att forskaren har en insikt om att det inte går att nå fullständig objektivitet, men att forskaren trots det försöker agera i god tro (Bryman, 2018, s.470). Eftersom vi båda är studenter med utländsk bakgrund som har kommit till Sverige efter grundskolans start samt att vi under den verksamhetsförlagda utbildningsmomentet befunnit oss i grundskolan har vi en viss förförståelse för studiens ämne. Dock har vi under studiens gång varit medvetna om vår förförståelse och försökt förhålla oss så objektivt som möjligt genom att ständigt diskutera och reflektera över dess påverkan på vårt tillvägagångssätt.

5. Resultat och Analys

I detta avsnitt presenteras resultatet av åtta intervjuer. Vid presentation kommer resultatet att analyseras med hjälp av vald teori och kopplas till tidigare vetenskaplig forskning. Avsnittet har delats upp i tre delar där respektive del avser att besvara en av studiens frågeställningar. Första delen benämns *social situation och välmående hos elever med utländsk bakgrund* som avser att besvara hur skolkuratorer uppfattar elevernas sociala situation och välmående. Under nästkommande delen med rubrik *skolkuratorers upplevelser av arbetet med elever med utländsk bakgrund* analyseras skolkuratorers upplevelser och erfarenheter av själva arbetet med elever med utländsk bakgrund. Där besvaras vår andra frågeställning. Den sista delen av avsnittet med benämning *skolkuratorers upplevelser av deras egen roll och kompetens* avser att besvara vår tredje frågeställning.

5.1 Social situation och välmående hos elever med utländsk bakgrund

Språk

Tidigare forskning visar att den främsta faktorn som bidrar till stress hos elever med utländsk bakgrund är språksvårigheter (Goh et al., 2007). På grund av språksvårigheter fruktar dessa elever att bli förlöjligade av andra elever i klassen, har svårt att delta muntligt under lektionerna samt att skapa sociala relationer (Morrison & Bryman, 2014). Utifrån våra intervjuer är språket ett återkommande tema som en förutsättning för elevernas välmående i skolan.

För elever med utländsk bakgrund som har bott i Sverige under en kortare period så är det språket som jag känner är den stora barriären för de med att komma in i det sociala sammanhanget.- Adam

Adam berättar att brist i språket hindrar elever med utländsk bakgrund att komma in i det sociala sammanhanget. I likhet med Adam beskriver även Theres att dessa elever är mer socialt utsatta och har det tuffare i skolan av olika anledningar som bland annat språket.

Min upplevelse är att de är mer socialt utsatta på olika sätt i skolan än elever i genomsnitt så att de ofta har det lite tuffare av olika anledningar i skolan, kanske med språket eller med sociala relationer. Till exempel att man blir lite exkluderat för att man kanske gått då i förberedelseklass eller att man har vissa lektioner som

man har med studiehandledare eller med modersmåls lärare eller SVA och så, att det har varit så att man har blivit också exkluderat av de anledningarna då har det blivit lite på bekostnad av dem sociala relationer tänker jag att man inte har varit med i alla de sammanhangen som resten av klassen har varit och då hamnar man lite utanför liksom man blir den som alltid går iväg på vissa lektioner och som inte riktig är med kanske i vissa grupparbeten och så. - Theres

Språkbristerna kan enligt Theres bidra till att elever med utländsk bakgrund hamnar utanför skolans sociala sammanhang eftersom eleverna behöver gå ifrån flera gemensamma lektioner med klassen. Utöver svårigheter med att skapa sociala relationer och känna sig som en del av sammanhanget, påverkar dessa språkbarriärer även elevernas förmåga att förstå vad som sägs under lektionerna av lärarna och klasskamraterna.

Svårigheter när det kommer till språket märks även under lektionerna exempelvis att eleven inte förstår exakt vad som ska göras på lektionen. - Elin

Att inte förstå vad lärarna och klasskamraterna säger under lektionerna kan påverka elevernas muntliga deltagande i klassrummet (Morrison & Bryan, 2020). Förutom detta har samtliga skolkuratorer påpekat att elever med utländsk bakgrund föredrar att hålla sig med varandra eftersom det är enklare att kommunicera med de man har samma språk eller bakgrund med. Elin uttrycker detta på följande sätt:

Det sker grupperingar utifrån att eleverna pratar samma språk kanske framförallt just för att om man då har lite svårt för svenska språket till exempel så blir det då gärna att man drar sig till andra barn och ungdomar som pratar mitt modersmål för att då kan man umgås och prata det. - Elin

Elins uttryck överensstämmer med Morrison och Bryan (2014) som skriver att språkbarriären kan leda till isolering och känslomässig påfrestning. Utifrån intervjupersonernas svar kan vi förstå att språkbarriärerna påverkar elevernas känsla av sammanhang, KASAM (Antonovsky, 2005). Utifrån komponenten hanterbarhet kan det svenska språket tolkas som en resurs vilken elever med utländsk bakgrund har fått otillräcklig förmåga av för att kunna klara av skolan samt att bli en del av det sociala sammanhanget. Att inte vara en del av det sociala sammanhanget påverkar även huruvida eleverna känner meningsfullhet. Att söka sig till personer som pratar samma språk kan ses som elevernas sätt att hantera sin situation i skolan

och försöka hitta en mening i det sociala sammanhanget och med detta skapa en känsla av sammanhang för sig själva.

Socioekonomiska faktorer

Elevernas socioekonomiska situation återkommer i flertalet skolkuratorernas utsagor som en viktig faktor för barnets möjligheter till utveckling. Trångboddhet, osäker boendesituation och sämre ekonomiska förhållanden lyfts av skolkuratorerna som utmärkande omständigheter som elever med utländsk bakgrund exponeras för. Enligt tidigare forskning har socioekonomiska förhållanden en direkt påverkan på barnets välbefinnande och presentation i skolan (Alivernini et al., 2020).

En del familjer som har kommit hit lever på ekonomiskt bistånd, kanske osäker boendesituation. Våra kommunpolitiker har inte varit generösa vad det gäller att erbjuda boende vilket har gjort att man inte kommer in socialt för att det har varit osäkert. Där har det varit min upplevelse att för en del familjer i alla fall har det varit väldigt osäkert och det påverkar också barnets förutsättningar i skolan, att kunna vara ett barn, att bara vara trygg och ha kul med kompisar. - Theres

Enligt Theres har kommunen inte erbjudit tillräckligt med hjälp till familjer med utländsk bakgrund vad det gäller boendesituationen, vilket har bidragit till osäkerhet hos barnen. Detta i sin tur påverkar barnens förutsättningar att känna sig trygga och vara en del av det sociala sammanhanget i skolan. Utifrån detta kan vi förstå att den osäkra boendesituationen grundar sig i kommunalpolitiken. Att barnets närmiljö, familjen, samspelar med yttre förhållanden är något som beskrivs utifrån utvecklingsekologin på exonivå (Andersson, 1986). Elever tar med sig känslor och upplevelser från en miljö till en annan. Till exempel kan inte elever som lever med en konstant rädsla av att behöva flytta förväntas komma till skolan och känna trygghet utan de tar med sig denna känsla av osäkerhet och otrygghet till skolan och andra närmiljöer som de har direkt kontakt med. Som följd av detta kan elever föredra att hålla sig undan och inte delta i skolarbeten, samt inte skapa stabila sociala relationer, eftersom de inte vet om de kommer att vara kvar på skolan. Även om eleverna inte direkt har kontakt med den kommunala politiken påverkas deras situation och välmående (Andersson, 1986). Vidare uttrycker Adam följande om elevernas sociala situation:

Vår skola som helhet är en hög index skola så vi har ju större socioekonomisk utanförskap som vi bemöter. Väldigt många utav eleverna lever i fattigdom och social utanförskap, det gäller ju även de som flyttar till Sverige när barnen är födda utomlands. Såklart betyder det inte att det är så att om man är född utomlands kommer man vara socioekonomisk utsatt men det är generellt såna fall vi bemöter i skolan. Elevernas fritid bli då påverkat mest men det ligger inte på skolan utan det är kommunen som gör och behöver göra fler satsningar för att fånga upp de här grupperna i utanförskap. - Adam

Adam uttrycker att de allra flesta elever med utländsk bakgrund som han bemöter lever i fattigdom och socioekonomisk utanförskap. Vidare betonar Adam att ansvaret ligger på kommunen att fånga upp dessa barn. Kommunens resurser samt föräldrarnas arbetsförhållanden ligger på en exonivå som är utanför barnets direkta kontakt (Andersson, 1986). Utöver detta skriver Andersson (1986) att samtliga närmiljöer samspelar med varandra. Med hjälp av utvecklingsekologi kan vi förstå fattigdomen och familjens låga ekonomiska status som en konsekvens av förhållanden som ligger på exonivå. Dessa förhållanden påverkar inte bara barnets närmiljö som exempelvis familjen utan leder även till förändring av barnets roller och relationer på mikronivå det vill säga mellan barnet och familjen eller mellan barnet och skolan. Utifrån det som Adam uttrycker kan vi även förstå att elevernas vänner och familjemedlemmar befinner sig i samma socioekonomiska situation. Att befinna sig omgiven av människor med samma problem kan leda till konsekvenser för barnets självinsikt och huruvida barnet ser möjligheter till att ta sig ut ur fattigdom. Trots att de här familjerna lever i ekonomisk utsatthet, kan skolan erbjuda barnet resurser för en likvärdig skolgång och utveckling som alla andra barn.

Familjen och barnet

Barnens familjeförhållanden som en viktig faktor för barnens välmående är ett dominerande tema i intervjuerna. Samtliga intervjupersoner vittnar om att elever med utländsk bakgrund oftast tar för mycket ansvar till följd av att de har lärt sig att behärska det svenska språket fortast och bäst.

Vissa har inte familjemedlemmar som kan svenska och därmed är de tvungna att vara tolkar i kontakt med myndigheter och annat, vi i skolan använder professionell tolk och lärare som kan språket, men det är oftast barnen som hjälper oss komma i kontakten med vårdnadshavare om det skulle vara något litet. - Anna

Att behärska det svenska språket leder enligt Anna till att barnet får ta mer ansvar och agera tolk för sina föräldrar i kontakten med skolan eller olika myndigheter. Annas förklaring är i linje med tidigare forskning som beskriver att elever med utländsk bakgrund oftast tar för mycket ansvar i hemmet genom att agera tolk åt sina föräldrar och ansvara för familjens anpassning i landet och i den nya kulturen (Goh et al., 2007). Hur familjeförhållandena förändras och påverkar barnet genom att barnet tar de vuxnas ansvar i hemmet berättar Marija om:

Man måste skapa goda förutsättningar för att vuxna ska lära sig språket, vi ser väldigt ofta att det händer i vissa familjer att en ungdom går i högstadiet och har en förmåga att använda språket, barnet blir den mest kompetenta personen i familjen. Det blir obalans hur ska de vara minna uppfostrare när jag måste guida de det blir liksom skevt och omvända roller. Jag tycker att det blir skevt och föräldrarna fräntas makten jag tycker att vi måste stärka föräldrarna till de barnen i vissa fall eller i fallen när man ser att bristerna är så pass omfattande då måste de barnen bli omhändertagna av sociala myndigheter. - Marija

Marija uttrycker att föräldrarna behöver mer stöd för att lära sig språket och för att kunna stötta sina barn istället för att barnet ska bli den personen i familjen som är mest kompetent avseende förståelsen av, och agerandet i samhället. Marijas uttryck stämmer överens med majoriteten utav skolkuratorernas utsagor. Att komma till ett nytt land är en kaotisk händelse för många som innebär att man behöver starta ett nytt liv vilket är en lång process. Att lära sig språket betyder att barnet enklare kan erhålla information om olika samhällsfunktioner och skapa förståelse för hur det nya samhället fungerar. Sådan förståelse av information kan öka barnets begriplighet av familjens situation och därmed ökar barnets men även familjens känsla av sammanhang. Med begreppet begriplighet menar Antonovsky (2005) hur mycket en individ förstår vad som händer inom och utanför den egna personen och hur begriplig den informationen är för individen.

Dessutom kan företeelsen som nämns ovan analyseras utifrån Christensens *et al.* (2011) maktperspektiv. Enligt vår uppfattning kan språket ses som en substantiell resurs som barnet besitter vilket innebär att barnet får makt över sina föräldrar. Problematiken i detta blir att barnet inte är tillräckligt moget eller mår bra av att ta ansvar över väsentliga föräldrauppgifter.

Detta kan bidra till att konflikter mellan barnet och föräldrarna ökar på grund av maktkamp som skapas när barnet är den som kan språket (Diaz & Fenning, 2021). Sådan typ av ansvar påverkar barnets förutsättningar i skolan och möjligheter till att få vara ett barn. Av denna anledning upplever vi att skolkuratorerna betonar vikten av att stödja föräldrarna och i vissa fall även koppla in sociala myndigheter. Ytterligare en konflikt som barnen utkämpar är enligt flertalet intervjupersoner att hitta ett förhållningssätt till den nya kulturen. Detta förklaras tydligt av Marija:

Sen måste man förstå det större sammanhanget och kontrasterna. Dessa barn för med sig sin ursprungliga kultur och sedan hittar de en ny kultur i Sverige som förmedlas genom värdegrundsarbete och undervisningen. Det blir lite olika budskap och barn kan uppleva att de befinner sig i ett mellanland, hur ska jag förhålla mig till dessa olika kulturer, normer och värderingar. Ibland kan det handla om hedersrelaterad förtryck eller utifrån sexuell läggning. - Marija

Marija beskriver att när elever med utländsk bakgrund kommer i kontakt med den svenska kulturen samt de normerna och värderingarna som den innefattar sker det en krock med kulturen som barnet har med sig från hemlandet. Vidare menar Marija att detta leder till en inre konflikt hos barnet vilket stämmer även överens med det som Goh *et al.* (2007) lyfter upp i sin artikel. Att befinna sig i ett sådant mellanland kan innebära att barnet inte riktigt förstår hur den ska förhålla sig till den nya kulturen samtidigt som barnet kan uppleva en plikt att bevara hemlandets kultur. Utifrån Antonovskys (2005) resonemang om känsla av sammanhang kan vi förstå att den nya kulturen kan skapa känslor inom och utanför barnet som barnet inte kan förstå eller begripa. Att inte kunna begripa till vilken kultur barnet tillhör och hur barnet ska förhålla sig till andra runt omkring sig kan även påverka barnets känsla av sammanhang. Utöver en inre konflikt hos barnet kan de olika kulturella värderingarna skapa konflikter inom familjen om barnet tar till sig nya beteenden och värderingar som inte överensstämmer med familjens egna (Goh *et al.*, 2007).

Såna föräldrar som håller jättehårt och vägrar släppa på vissa saker gör det bara sämre för sina barn och sig själva. Det är faktiskt i högre utsträckning de barnen som är hårt hållna som blir kriminella och som faktiskt misslyckas i skolan. För att de blir så nyfikna på annat och sen kommer de till skolan och släpper allt som har med skolan att göra. Får barnen lite frihet lyckas de bättre i skolan men de här barnen som blir väldigt kontrollerade, de kommer till skolan och deras föräldrar

tror att de är i skolan men de gör allt annat än att gå på lektioner. De är ute och träffar kompisar sticker och shoppar för att skolan blir deras fria zon. - Derja

Detta fenomen som Derja förklarar nämns av flera andra skolkuratorer och i grunden bottnar det i att barn som inte får utforska samhället på sin fritid kommer att använda skoltid för att göra detta. Barnet står i direkt kontakt med sina närmiljöer där relationer utvecklas som kan påverka barnets utveckling (Andersson, 1986). Barnet ingår även i flera olika närmiljöer som exempelvis familjen eller skolan vilka samspelar med varandra och deras samspel kan i mer eller mindre utsträckning påverka barnet (Andersson, 1986). Fenomenet som tas upp av Derja är ett tydligt exempel på när samverkan mellan barnets närmiljöer inte fungerar. Rollen som barnet har i hemmet samt de värderingar och normer som barnets familj lever efter avviker från de svenska normerna och värderingarna som skolan bygger på. Detta kan leda till att barnet inte fungerar i en skolmiljö eftersom barnet uttrycker sina behov av att utforska sin identitet och socialisera sig med andra, något som föräldrarna inte tillåter att barnet ska göra på sin fritid. På det sättet motverkar skolan och föräldrarna varandra istället för att stödja varandra i barnets utvecklings- och socialisationsprocess.

Fenomenet som Derja beskriver kan vidare analyseras utifrån Christensens *et al.* (2011) perspektiv om institutionell makt som handlar om att normer reglerar ens beteende.. Barnets familj har normer och värderingar som de alltid har levt efter och som anses vara normalt beteende, men när barnet kommer i kontakt med de nya normerna och värderingar som representeras i skolan börjar barnet ifrågasätta sina redan befintliga normer och beteenden. I många fall kommer barnet även att börja leva efter de nya normerna och värderingarna, vilket innebär att barnet då har förändrat sin institutionella makt, medan föräldrarna har kvar samma institutionella makt som innan de kom till Sverige. Dessa olika institutionella makter kan krocka med varandra och skapa konflikter mellan barnet och föräldrarna. Till följd av detta uppstår problem som Derja beskriver i ovannämnda citat.

Skolan som en trygg plats

Samtliga intervjupersoner i studien anger att skolan är en trygg plats för elever med utländsk bakgrund och har en betydande roll för deras välmående. Skolkuratorerna upplever att skolan är en plats där eleverna kan vara sig själva. Detta är i kontrast till tidigare forskning som uppmärksammar att elever med utländsk bakgrund löper större risk för att bli utsatta för mobbning och diskriminering (Goh et al., 2007).

Jag tycker att eleverna generellt sett mår rätt bra i skolan. De känner att det är ett tryggt ställe. Som jag nämnde i början är det väldigt högt i tak här. De kan vara sig själva. - Derja

Skolan är enligt Derja en trygg plats där eleverna känner sig fria att vara sig själva. I detta avseende tolkar hon skolan som en faktor som bidrar till elevernas välmående och känsla av trygghet. I enighet med Derja uttrycker Sara följande:

Jag tänker att skolan är ändå ett ställe där det är ett friskt forum där vi jobbar utifrån att det ska vara en normal vardag med rutiner och scheman och allt vad skolan innebär. Fokus ska vara på undervisning och det friska. Jag säger inte att det är problemfritt i skolan men att det här blir ju en normal vardag, där man kan känna sig trygg, där man kan få vara sig själv, där man kan hitta sig själv och helt enkelt vara en elev, ett barn. - Sara

Sara uttrycker att skolan är ett friskt forum som försöker skapa rutiner i barnens vardag. Detta gör att skolan har potentialen att kunna bli en trygg miljö för alla barn där de kan vara sig själva och känna sig trygga. Med utgångspunkt i begreppet känsla av sammanhang med tillhörande komponenter (Antonovsky, 2005) kan en rutinerad och schemalagd skolvardag för eleverna, tolkas som skolans tillvägagångssätt att hjälpa eleverna att skaffa sig nödvändiga resurser för att kunna hantera den situationen de befinner sig i. Vidare tolkar vi att rutiner och en plats som inte ständigt förändras även kan bidra till högre känsla av begriplighet hos elever med utländsk bakgrund eftersom de kan uppleva sin tillvaro i skolan som ordnad och förutsägbar till skillnad från sin tillvaro i andra miljöer utanför skolan. Att därmed känna sig välkommen och accepterad så som man verkligen är kan bidra till en känsla meningsfullhet hos dessa elever. Att skolan är och blir en sådan plats för elever med utländsk bakgrund förstärker även deras känsla av sammanhang vilket ökar deras välmående.

5.2 Skolkuratorers upplevelser av arbetet med elever med utländsk bakgrund

Det praktiska arbetet

Samtliga intervjupersoner lyfter fram att en del av deras arbete på skolan består av förebyggande och hälsofrämjande insatser för samtliga elever. Vidare berättar skolkuratorerna

att deras förebyggande arbete bidrar till en trygg och trivsamt miljö. Även Morrison och Bryan (2014) skriver att skolkuratorer har en viktig roll i att arbeta förebyggande.

Vi har ett program som står för hälsa och omtanke för psykisk hälsa där vi fokuserar på faktorer som forskning visar får oss människor att må bra, så det handlar ju inte om att förebygga ohälsa utan det handlar om att främja välmående eller välbefinnande. De fyra teman i programmet som vi jobbar med är styrkor, vänlighet, relationer och tacksamhet [...]. Vi har ju även en trygghetsteam där man jobbar förebyggande mot kränkningar och att främja vänlighet så att alla kan känna sig trygga och ha kompisar i skolan. - Theres

Theres beskriver i detta citat två förebyggande insatser som hon är med och arrangerar. Även de andra skolkuratorerna som deltog i studien återgav fler olika förebyggande insatser som bedrivs på deras skolor. Utifrån intervjupersonernas svar tolkar vi att det salutogena synsättet präglar deras arbete. Detta eftersom de arbetar med faktorer som främjar välmående istället för att enbart engagera sig när problem uppstår (Antonovsky, 2005). Vår tolkning är att genom att arbeta med det salutogena perspektivet i fokus bidrar skolkuratorerna till en tryggare skolmiljö för alla elever inklusive elever med utländsk bakgrund.

Goh *et al.* (2007) skriver i sin artikel att det är lika viktigt att se elever med utländsk bakgrund som unika individer såsom det är att se de utifrån deras kulturella- och familjekontext. I likhet med Goh *et al.* (2007) förklarar även intervjupersonerna att det inte finns generella insatser för elever med utländsk bakgrund. Marija beskriver sitt arbete med dessa elever på följande sätt:

Jag tycker inte att det finns någon allmän eller specifik skillnad eller specifika invandrarbarn insatser eller stöd. Det som jag som skolkurator kan erbjuda är det jag erbjuder alla barn utifrån behoven jag ser. Det är viktigt att ha en helhetssyn på barnets situation, i förhållande till barnet som individ i samspel med miljön. Vad kan det vara hemma, i skolan med kompisar som påverkar barns välbefinnande. - Marija

Marijas svar tyder på att vikten i arbetet med eleverna ligger på att ha en helhetssyn på barnets tillvaro. Även om insatserna inte skiljer sig markant framgår det i intervjuerna att

skolkuratorer kan använda hjälpmedel i arbetet med elever med utländsk bakgrund. Exempel på sådana resurser är bildstöd och lärare som kan språket:

När det gäller samtal med barn som inte kan språket så försöker jag att skapa relation med de genom bilder för att underlätta kommunikationen. Jag försöker även lägga mitt språk på en nivå som eleverna kan förstå. Om jag upplever att eleven trots det inte förstår mig eller jag de kan jag även ta in lärare som kan språket, så det går ganska bra. Det skulle vara rätt så avskräckande att ta in en tolk så jag har aldrig gjort det i enskilda samtal. Eleverna är positiva till att vi tar in lärare istället och det finns en tilltro till de vuxna. - Anna

Att använda sig av resurser som lärare som kan språket enligt ovanstående ger skolkuratorer en möjlighet att arbeta med eleverna med utländsk bakgrund. För att känna begriplighet och hanterbarhet krävs, enligt KASAM, att individen förstår sin situation och upplever att den har resurser till sin förfogande (Antonovsky, 2005). Genom användning av resurser kan skolkuratorer hjälpa elever med utländsk bakgrund att utveckla sin förmåga att förstå den situation de befinner sig i och kunna förklara det de upplever. Skolkuratorers arbete kan enligt vår tolkning öka elevernas känsla av hanterbarhet och begriplighet. Detta är i likhet med Goh *et al.* (2007) som argumenterar för att skolkuratorer har en viktig roll i att observera och vägleda eleverna i att hitta egna copingstrategier och utveckla sina sociala förmågor. Trots att språket kan ses som en utmaning anser vi att skolkuratorerna försöker hitta vägar att nå fram till elever med utländsk bakgrund och ge dem möjlighet att uttrycka sig på samma sätt som alla andra elever vilket kan stärka elevernas känsla av sammanhang.

Kontakten med familjen

För att kunna stödja elever med utländsk bakgrund behöver skolkuratorer utgå från ett helhetsperspektiv. Detta innebär att de behöver samverka med elevens nätverk, främst elevernas vårdnadshavare. Genom att involvera elevernas familj i barnets anpassnings- och utvecklingsprocess i skolan förbättras barnets situation i skolan och i hemmet (Tatar, 2012). Dock blir samverkan med familjen en utmaning för skolkuratorerna eftersom föräldrarna inte kan språket. Adam uttrycker det på följande sätt:

Den stora svårigheten är att språket inte finns där. Det är ju, just med tanke på att det är så mycket i mitt arbete som är kommunikation. Det blir inte samma sak om du jobbar med socialt arbete och du har en tolk för att det är så mycket nyanser i

språket som man går miste om. Exempelvis vilket ordval personen väljer och vilket värde de orden har för personen när den beskriver sin problematik. Det blir även svårt att ha de här spontana mötena där man kanske kan bara ringa upp till föräldrar. Istället behöver man boka ett möte med en viss framförhållning så att man får tag på rätt tolk med rätt dialekt. - Adam

Adams respons tyder på att samverkan med föräldrarna är en utmaning på grund av föräldrarnas brist på språkkunskaper. För att kommunikation och samverkan ska bli möjliga anlitas en tolk i mötet (Schwallie-Giddis et al., 2004). Utifrån Christensens *et al.* (2011) resonemang om relationell och substantiell makt kan vi förstå att i ett socialt samspel mellan tolken, föräldrarna och skolkuratoren är tolken den som har den substantiella makten eftersom tolken är den enda som kan båda språken. I detta fall blir språket en resurs som ger tolken möjlighet att skapa och definiera verklighetsuppfattningar genom sitt ordval. I praktiken innebär detta att tolken erhåller både den substantiella makten och den relationella makten. Genom att använda en tredje part i samtalet möjliggörs kommunikationen men, som Adam uttrycker det, går man även miste om nyanser i språket som kan vara av betydelse för förståelsen och själva arbetet. Detta gör att skolkuratorerna upplever samverkan med föräldrar till elever med utländsk bakgrund som utmanande. Analysen bekräftas även av Schwallie-Giddis *et al.* (2004) studie, där författarna lyfter upp att skolkuratorer uppmärksammar svårigheter vid tolkanvändning i form av att det inte alltid finns tillgång till tolk och att översättningen inte alltid överensstämmer med det korrekta uttalandet. Dessutom vittnar skolkuratorer om att det finns tolkar som tar över deras roll (*ibid*). Förutom språket, upplever intervjupersonerna att kulturella olikheter eller föräldrarnas kunskapsbrist om psykisk ohälsa kan skapa utmaningar i samverkan.

Förutom att det ibland blir svårare med kommunikationen och det beror på vilka nivåer föräldrarnas språk ligger på. Jag känner att jag inte har träffat en förälder som inte vill sitt barn det bästa sen kan vi inte vara ense om vad som är bäst. Det finns en ovilja men det kanske är okunskap och oförmåga och då måste vi liksom stå emot - Marija

Marijas uttalande belyser att samverkan kan försvåras eftersom föräldrarnas och skolans uppfattningar om vad som är bäst för barnet inte alltid överensstämmer. Skolkuratoren Anna förklarar djupare hur föräldrarnas och skolkuratorers uppfattningar kan skiljas åt:

På den här skolan är det många vårdnadshavare från andra kulturer och då blir det svårt att lyfta upp en oro kring psykisk ohälsa eftersom föräldrarna saknar kunskap om detta och det leder till att det stöd som barnet behöver inte finns. Det var ett fall med en elev som hade panikångest då vårdnadshavare tänkte att eleven kommer bli galen och dö. De grät mycket eftersom de hade ingen kunskap om psykisk hälsa. Detta spred sig till eleven som då började tro att han skulle dö. Då kallade jag vårdnadshavarna på möten och förklarade vad panikattack innebär, vi satt här i två timmar för att de hade så svårt att ta upp det. - Anna

Annas uttalande är förenlig med Schwallie- Giddis *et al.* (2004) forskning som påpekar att kulturella skillnader gör möten utmanande både i arbetet med eleverna och deras föräldrar eftersom det kan bidra till krock eller missförstånd. Ytterligare ett exempel på detta är Derjas beskrivning:

Den homosexuella biten börjar bli allt vanligare utmaning för mig i samarbetet med föräldrarna. Det är väldigt svårt för de med utländsk bakgrund. Jag har aldrig lyckats med ett möte med föräldrar när det kommer till det. Även när jag gör utredningar på om barnet går i rätt skolform eller om den bör gå i grundsärskola. Det blir enklare att tala om det till svenskfödda föräldrar än till föräldrar till utlandsfödda barn och det blir en utmaning. - Derja

Skolkuratoren Derja lyfter upp syn på homosexualitet och funktionsnedsättning som ett exempel där olika kulturella synsätt upplevs skapa hinder i samverkan med föräldrarna. Sådana utmaningar kan analyseras utifrån Christensens *et al.* (2011) maktperspektiv och författarnas resonemang om att relationell makt alltid står i samspel med substantiell makt. Rent praktiskt menar författarna att de resurser som individerna besitter alltid har inflytande på det sociala sammanhanget. I vårt fall har både föräldrarna och skolkuratorerna resurser i form av kunskaper och kulturella synsätt. I det sociala sammanhanget blir det en maktkamp mellan dessa parter då båda försöker påverka varandras verklighetsuppfattningar. Skolkuratorerna har större möjlighet att påverka det diskursiva fältet eftersom deras kunskap anses som giltig kunskap vilket innebär att deras sätt att tänka och tala på är allmänt accepterad i samhället. Av den anledningen har skolkuratorer en större möjlighet att påverka föräldrarnas verklighetsuppfattningar rörande ämnen som homosexualitet, psykisk ohälsa, funktionsnedsättning med mera.

Mångfald

Att arbeta med elever med utländsk bakgrund beskrivs av intervjupersonerna som fördelaktigt eftersom det bidrar till att skolan blir mångkulturell. Detta enligt skolkuratorerna bidrar till att de själva men även eleverna på skolan lär sig mycket om varandra och utvecklar större förståelse och acceptans för olikheter.

Det finns jättemånga fördelar, det blir väldigt mångkulturell. Man lär sig väldigt mycket. Det kan vara genom diskussioner om vem som är svensk och vem som inte är, många berättar hur de har haft i sina hemländer, vad var bra där och vad som är bra i Sverige, vad saknar de. Genom sådana diskussioner får man väldigt mycket förståelse för vårdnadshavare och hur elevernas livssituation och deras kultur ser ut. Det är också fördel att eleverna får ju se den här mångfalden, att man kan lära sig av varandra och jag tänker också att man på sikt får större acceptans för olikheter. - Erika

Intervjupersonernas svar ligger i linje med tidigare forskning som belyser att förutom utmaningar kan skolkuratorer även uppleva fördelar i arbetet med elever med utländsk bakgrund (Tatar, 2012). Bland fördelar i studien benämns elevernas energi som skapar en bättre dynamik i skolan samt den individuella och kulturella kompetensen och kunskapen som även gynnar diverse skolämnen (ibid.). Utöver detta framgår i vår studie att mångfald upplevs som berikande eftersom det kan utveckla och öka elevernas förmåga av acceptans för olikheter. Med utgångspunkt i Antonovskys (2005) begrepp hanterbarhet kan vi förstå att de nya kunskaperna om olika kulturer blir en resurs som står till skolkuratorers förfogande i deras fortsatta arbete med elever med utländsk bakgrund.

5.3 Skolkuratorers upplevelser av sin roll och kompetens

Den informativa rollen

I tidigare forskning framgår att skolkuratorernas kontakt med elevernas föräldrar präglas av information om utbildningssystemet i det nya landet (Tatar, 2012). I vår studie har intervjupersonerna beskrivit att deras roll inte skiljer sig markant i arbetet med själva eleverna, men att de intar en ny roll i kontakten med elevernas familjer. Skolkuratorerna upplever att deras roll blir informativ eftersom de tillhandahåller inte enbart information om hur skolan fungerar, utan även förmedlar information om samhällssystemet i övrigt.

Ofta blir ju också att man informerar ganska mycket och ha den informativa rollen, att man liksom berättar hur samhället funkar, vad finns det för olika insatser, stödinsatser, vad man har rätt till, vad behöver man tänka på och då är det ju framförallt i kontakten med föräldrar tänker jag. - Elin

Den informativa rollen kan förstås utifrån KASAM:s komponent hanterbarhet. Antonovsky (2005) lyfter upp läkare och partiledare som ett exempel på resurser som kan hjälpa individen att hantera en utmaning. I detta fall tolkar vi att skolkuratoren blir en resurs för dessa familjer genom att hjälpa de att orientera sig i det nya samhället, vilket ökar familjens känsla av hanterbarhet. Den hjälp som skolkuratorer tillhandahåller kan bidra till att familjerna enklare förstår det samhället de befinner sig i vilket i sin tur skapar en större grad av begriplighet. Därmed leder detta till att hela familjen uppnår en högre grad av känsla av sammanhang. Vidare förklarar intervjupersonerna att de kan uppleva att föräldrar till elever med utländsk bakgrund har en större respekt för skolan och betraktar skolpersonal som granskande vilket leder till att skolkuratorer arbetar i högre utsträckning med att tydliggöra skolans roll.

En del av föräldrarna kommer från länder där det är mycket kontroll så när de kommer hit känner de sig granskade och förstår inte att vi kallar dem hit för att vi verkligen vill hjälpa och stötta. Vi är offentliga tjänstemän och det kanske ligger i att myndigheter är mycket mer kontrollerande i deras länder, här när man blir socionom pratar man om skillnaderna mellan balans av kontroll och hjälp. Det är då de ingredienserna vi ska ge service till individer men vi ska också kontrollera att de uppfyller sina skyldigheter och informera om deras rättigheter. - Marija

Christensen *et al.* (2011) skriver att relationell makt är växlande mellan aktörerna eftersom den uppstår och utvecklas i ett socialt samspel. Utifrån detta kan vi förstå att i det sociala samspelet är det inte givet vem som har makten eller hur mycket makt en individ har. I intervjupersonernas utsagor framgår att föräldrarna har en verklighetsuppfattning om skolpersonal som myndighetspersoner som granskar familjer. Föräldrarnas verklighetsuppfattning bygger på deras sociala samspel med myndighetspersoner i deras hemländer, vilket leder till att föräldrarna redan på förhand ger skolkuratorerna den relationella makten. I vårt fall är skolkuratorerna medvetna om den makten som de har eller som föräldrarna har gett dem. På grund av det tolkar vi att de försöker hitta balans i sitt arbete genom att vara mer som informatörer som skolar in föräldrarna istället för att sätta sig ovanför

dem. Vidare kan detta hjälpa föräldrarna att transformera sina verklighetsuppfattningar om myndighetspersoner.

Kunskap och kompetens

Samtliga intervjupersoner beskriver att de har fått en övergripande kunskap genom socionomutbildningen om bemötande, juridik, sociala relationer, psykologi men att de saknar mer specifikt kunskap för arbete med elever med utländsk bakgrund. Även Dogan & Dollarhide (2021) uppmärksammar denna kunskapslucka och påpekar att det kan hindra skolkuratorer i att uppmärksamma elevernas behov och utmaningar. Intervjupersonerna i vår studie berättar att de har utvecklat sin kunskap och kompetens för att arbeta med elever med utländsk bakgrund i kontakt med själva eleverna.

Jag skulle väl inte säga att jag har läst mig till så att jag har kunskapen den väggen i hur man ska jobba med eleverna med utländsk bakgrund utan det är väl mer genom erfarenhet som jag har fått lära mig vad behöver jag tänka på och vilka fallgropar finns det. Jag tänker just med att man till exempel använder bildstöd även om det egentligen är elever som inte generellt hade behövt bilder. - Erika

Utöver erfarenheter som skapas i arbetet har även två skolkuratorer erfarenheter och kunskaper av att själva vara utlandsfödda. Dessa skolkuratorer upplever att deras utländska bakgrund är ett verktyg för de i arbetet med elever med utländsk bakgrund och elevernas familjer.

Det är den gemensamma nämnaren som skapar en öppning för mig. Det ger mig faktiskt en liten fördel upplever jag. Det skapar en igenkänningsfaktor mellan mig och mina elever ”Du fattar hur det är, du är blatte som vi är, du har också kommit hit som vuxen, ” kan jag få höra, vi har en vi - känsla. Det ger mig en viss kompetens att kanske kunna förstå vissa kontexter bättre, man kan förstå sig på situationen att komma från ett ställe till ett annat och göra det till sitt eget. Jag kan peppa och förmedla hopp, föregå med gott exempel eftersom eleverna ibland kan känna hopplöshet. Att vara invandrare hjälper mig även att skapa bättre relationer med föräldrarna för att de kan relatera till mig och tycker att jag förstår deras situation. - Marija

Utifrån Marijas svar kan vi förstå att elever och föräldrar kan relatera till henne på ett annat sätt på grund av hennes utländska bakgrund. Den VI- känslan som skapas blir en fördel för skolkuratorer med utländsk bakgrund i relationsbyggandet. Skolkuratorernas svar kan

analyseras med hjälp av Antonovskys (2005) begrepp KASAM med tillhörande komponenter begriplighet, meningsfullhet och hanterbarhet. Enligt vår tolkning kan skolkuratorers utländska bakgrund vara en resurs som gör arbetet mer begripligt eftersom de har kunskap och en större förståelse för den situation som eleverna befinner sig i. Vidare tolkar vi skolkuratorernas roll som en resurs som står till barnens förfogande och därmed skapar en större känsla av hanterbarhet hos barnen. Utöver detta får skolkuratorers livserfarenheter en meningsfull roll i arbetet med elever med utländsk bakgrund eftersom de används för att inspirera och hjälpa elever och föräldrar som befinner sig i en liknande situation.

6. Sammanfattning och diskussion

I följande avsnitt presenteras en sammanfattning av analysen och studiens frågeställningar besvaras. Utifrån skolkuratorers egna erfarenheter och upplevelser belyser vi elevernas sociala situation och välmående samt skolkuratorernas arbete, roll och kompetens i förhållande till denna grupp. Frågeställningarna besvaras i samma ordning som de presenteras i analysen. Avslutningsvis diskuteras våra tankar kring vidare forskning av ämnet.

- ❖ *Hur uppfattar skolkuratorer den sociala situationen och välmåendet hos elever med utländsk bakgrund ?*

Utifrån intervjuerna framgår att elever med utländsk bakgrund generellt sett mår bra i skolan och känner trygghet. Dock har intervjupersonerna i studien lyft upp varierande faktorer som kan påverka elevernas välmående och sociala situation. Utifrån intervjuerna är språket ett återkommande tema som en förutsättning för elevernas välmående i skolan. Språket är en resurs som elever med utländsk bakgrund saknar vilket resulterar i att eleverna inte aktivt kan delta i sociala sammanhang. Att inte förstå andra elever och lärare innebär att dessa elever saknar den huvudsakliga resursen, språket, för att kunna hantera sin skolsituation. För att skapa en viss *känsla av sammanhang* söker sig dessa elever till andra elever som talar samma språk vilket skapar en gemenskap och *meningsfullhet* för de. En annan faktor som skolkuratorerna upplever kan ha påverkan på elevernas välmående och sociala situation i skolan är elevernas socioekonomiska bakgrund. Barnen känner sig otrygga då deras socioekonomiska förhållanden är osäkra och förändras ständigt. Utifrån *utvecklingsekologi* kan vi förstå att elever tar med sig känslor och upplevelser från *en miljö* till en annan (Andersson, 1986). Denna känslan som bottnar sig i hemmet påverkar även elevernas sociala situation och välmående i skolan.

Även familjeförhållanden benämns av samtliga intervjupersoner som en faktor som har inflytande på elevernas välmående och sociala situation. Genom att lära sig språket först blir barnet den som tar på sig ansvar över de uppgifter som ligger i föräldrarnas domän. Med detta hjälper barnet sin familj att skapa *begriplighet* för sin situation och känna sammanhang. Emellertid kan detta ansvar även bidra till att konflikter mellan barnet och föräldrarna uppstår då barnet har en *substantiell resurs* som ger denne makt över föräldrarna. Problematiken i att barnet tar denna typen av ansvar blir att det påverkar barnets förutsättningar i skolan och

möjligheter till att få vara ett barn. Utöver ansvar menar skolkuratorerna att barnet kämpar även med svårigheten att hitta ett förhållningssätt till den nya kulturen. Den nya kulturen krockar ibland med hemlandets kultur vilket skapar en inre konflikt hos barnet. Detta försvårar barnets möjlighet att *begripa sina känslor och känna sammanhang*. Utifrån empirin kan vi se att barn som är hårt hållna hemma fungerar sämre i en skolmiljö. Detta sker på grund av att barnen inte får utforska samhället på sin fritid utan använder skoltid för att göra det. De normer och värderingar som barnet lever efter i hemmet skiljer sig från de normer och värderingar i skolan vilket i sin tur leder till att barnets *närmiljöer* inte kan samverka med varandra och istället motverkar varandra i barnets utveckling- och socialiseringsprocess.

Avslutningsvis uttrycker skolkuratorerna att skolan är en trygg plats för elever med utländsk bakgrund och har betydande roll för deras välmående. Resultatet från vår empiri står i kontrast till tidigare forskning som säger att elever med utländsk bakgrund löper större risk för att bli utsatta för mobbning och diskriminering (Goh et al., 2007). Istället beskriver skolkuratorer en atmosfär där alla kan vara sig själva och trivas. Skolkuratorerna i studien beskriver att skolan försöker skapa rutiner i barnens vardag vilket vi tolkar som skolans tillvägagångssätt att hjälpa eleverna att skaffa sig nödvändiga *resurser* för att kunna *hantera* den situationen de befinner sig i. Vidare tolkar vi att rutiner och en plats som inte ständigt förändras kan även bidra till högre känsla av *begriplighet* hos elever med utländsk bakgrund. Skolkuratorers svar här leder oss vidare till vår andra frågeställning.

❖ *Hur upplever skolkuratorer arbetet med elever med utländsk bakgrund?*

Individbaserat arbete, helhetsperspektiv likaså förebyggande och hälsofrämjande insatser uttrycks som viktiga delar av skolkuratorers praktiska arbete med samtliga elever på skolan. Att arbeta med faktorer som främjar välmående istället för att enbart engagera sig när problem uppstår tolkar vi som *ett salutogen synsätt*. Enligt vår uppfattning skapar detta en tryggare skolmiljö för eleverna. Vidare uttrycker intervjupersonerna att det inte framgår några särskilda insatser för elever med utländsk bakgrund men de använder resurser som bilder eller lärare som agerar som tolk på grund av elevernas språksvårigheter. Med utgångspunkt i Antonovsky (2005) förstår vi att skolkuratorer kan hjälpa eleverna *begripa* sin situation och uttrycka sig på samma sätt som övriga elever.

För att kunna stödja elever med utländsk bakgrund utgår skolkuratorer från ett helhetsperspektiv vilket innebär att de samverkar med elevernas nätverk främst vårdnadshavarna. Skolkuratorerna upplever att i vissa fall kan det vara utmanande att samverka med elevernas föräldrar oftast på grund av språkbarriärer men även på grund av kulturkrockar. För att kommunikationen skall möjliggöras anlitas en tolk men enligt intervjupersonerna är det mycket av språkets nyanser som försvinner i översättningen. Med Christensens *et al.* (2011) resonemang förstår vi att tolken inte endast översätter språket utan kan även påverka individernas *verklighetsuppfattningar*. Vidare förklarar intervjupersonerna att samverkan kan försvåras eftersom föräldrarnas och skolans uppfattningar om vad som är bäst för barnen inte alltid överensstämmer. Oftast skiljer sig deras uppfattningar åt om ämnen som sexuell läggning, funktionsnedsättning samt psykisk ohälsa. Enligt vår tolkning skapas en maktkamp om vem som får bestämma det *diskursiva fältet* vilket förhindrar samverkan. På grund av att skolkuratorerna innehar den kunskap som anses vara *giltig kunskap* har de även en större möjlighet att påverka det *diskursiva fältet* och föräldrarnas *verklighetsuppfattningar*. Avslutningsvis upplevs arbetet med elever med utländsk bakgrund som fördelaktigt eftersom det bidrar till att skolan blir mångkulturell. Mångfald bidrar till större acceptans för olikheter på skolan samt skapar *meningsfullhet* i skolkuratorers arbete.

❖ *Hur ser skolkuratorerna på sin roll och kompetens i arbetet med elever med utländsk bakgrund?*

Sammanfattningsvis beskrev skolkuratorer att deras roll inte skiljer sig markant i arbetet med själva eleverna men att de intar en ny roll som informatör i kontakten med vårdnadshavarna. Rollen består av att förmedla information om skolsystemet och samhället, vilket kan tolkas som skolkuratorernas försök att hjälpa vårdnadshavarna att orientera sig i det nya samhället vilket ökar familjens *känsla av sammanhang*. Vidare har skolkuratorer uppmärksammat att föräldrar till elever med utländsk bakgrund har en större respekt för skolan och betraktar skolpersonal som mer granskande. Utifrån *relationell makt* förstår vi att föräldrarna redan på förhand har en verklighetsuppfattning om myndighetspersoner som de som innehar makten. I mötet med skolkuratorer innebär det att föräldrarna redan på förhand ger ifrån sig makten. I vårt fall är skolkuratorerna medvetna om den makten och därför tolkar vi deras informativa roll som ett sätt att skola in föräldrarna istället för att sätta sig ovanför dem och på det sättet hjälpa de *transformera sina verklighetsuppfattningar* om myndighetspersoner. Skolkuratorerna beskriver att de har fått sina grundkunskaper genom utbildningen men att de

har utvecklat sin kunskap och kompetens för att arbeta med elever med utländsk bakgrund i kontakt med själva eleverna. Vidare kunde de skolkuratorer som själva har en utländsk bakgrund identifiera att deras egen etnicitet och livshistoria var användbar i arbetet med dessa elever. Utifrån *KASAM* tolkar vi att skolkuratorers livserfarenheter får en meningsfull roll i arbetet med dessa elever eftersom de används för att inspirera och hjälpa elever och föräldrar som befinner sig i en liknande situation.

Avslutningsvis är majoriteten av de vetenskapliga artiklar som används i studien äldre och internationella vilket tyder på att det finns en kunskapslucka om hur skolkuratorers arbete med elever med utländsk bakgrund i själva verket ser ut, särskilt i Sverige. Vår studie har förhoppningsvis gett en tydligare bild av skolkuratorers arbetet med elever med utländsk bakgrund samt uppmärksammat elevernas sociala situation och välmående. Vi anser att resultatet kan bidra till att skolkuratorer som tar del av studien men även framtida socionomer kan reflektera över sitt arbetssätt och få kännedom om elevernas sociala situation och välmående. Vidare kan de försöka anpassa sitt arbetssätt för att tillgodose elevernas behov och hjälpa de med svårigheterna.

6.1 Slutreflektion

Vår studie har förhoppningsvis gett en tydligare bild av skolkuratorers arbete med elever med utländsk bakgrund samt av elevernas sociala situation och välmående. Med tanke på att studiens fokus har varit på skolkuratorers upplevelser anser vi att det hade varit intressant att vända på perspektivet och undersöka elevernas upplevelser och erfarenheter av sin egen situation och den hjälpen som de får eller skulle vilja få av en skolkurator. Eleverna kan ge synpunkter på förbättringsområden inom skolkuratorers arbete vilket kan bidra till utveckling av skolkuratorers arbete, kunskap och kompetens så att de kan möta elevernas behov.

7. Referenser

- Allwood Martin, Carl & Franzén C., Elise. (2000). Tvärkulturella möten. I: Allwood Martin, Carl & Franzén C., Elise (red.). *Tvärkulturella möten*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. Andra upplagan. Stockholm: Natur & Kultur.
- Andersson, Bengt-Erik. (1986). *Utvecklingsekologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Alivernini, F., Cavicchiolo, E., Manganelli, S., Chirico, A. & Lucidi, F., (2020). Students' psychological well-being and its multilevel relationship with immigrant background, gender, socioeconomic status, achievement, and class size. *School Effectiveness and School Improvement*, 31(2), pp.172-191.
- Backlund, Åsa. (2007). *Elevvård i grundskolan: Resurser, organisering och praktik*. Doktorsavhandling. Stockholm: Stockholms universitet.
- Birman, D. & Chan, W.Y. (2008). Screening and Assessing Immigrant and Refugee Youth in School-Based Mental Health Programs. Issue Brief No. 1. *Center for Health and Health Care in Schools*.
- Bryman, Alan. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Andra upplagan. Malmö: Liber.
- Christensen, S, Daugaard Jensen, P.E & Lindkvist, L. (2011). *Makt, beslut, ledarskap - Märkbar och obemärkt makt*. Stockholm: SNS Förlag.
- Diaz, Yahaira & Fenning, Pamela. (2021). Toward understanding mental health concerns for the Latinx immigrant student: A review of the literature. *Urban Education* 56, no.6, pp. 959-981.
- Dogan, S. & Dollarhide, C., (2021). Counselling immigrants: an exploratory study of school counsellors' experiences. *Education 3-13*, pp.1-14.
- Ds 2000:43 *Begreppet invandrare – användningen i myndigheters verksamhet*. Stockholm: Kulturdepartementet.
- [<https://www.regeringen.se/contentassets/8592e456f2184550b83c4aa215e3ebba/begreppet-invandrare---anvandningen-i-myndigheters-verksamhet> Hämtat: 2022-03-21.

- D-Wester, Yvonne. (2005). *Socionomen i skolan*. Stockholm: Gothia.
- Eriksson Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran. (2015). Intervjuer I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Eldén, Sara. (2020). *Forskningsetik. Vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Lund: Studentlitteratur.
- Goh, M., Wahl, K.H., McDonald, J.K., Brissett, A.A. & Yoon, E., (2007). Working with immigrant students in schools: The role of school counselors in building cross-cultural bridges. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 35(2), pp.66-79.
- Hjern, A., Rajmil, L., Bergström, M., Berlin, M., Gustafsson, P.A. & Modin, B., (2013). Migrant density and well-being—A national school survey of 15-year-olds in Sweden. *The European Journal of Public Health*, 23(5), pp.823-828.
- International Organization for Migration (2020) World Migration Report 2020
[https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf] Hämtat: 2022-04-05.
- Johnsson, Hilda. (2020). *Skolkurator 2.0: Må bra, prestera bra*. Stockholm: Gothia Fortbildning.
- Kamali, Masoud. (2002). *Kulturkompetens i socialt arbete – Om socialarbetarens och klientens kulturella bakgrund*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Lieberman, A. (2004). Confusion regarding school counselor functions: School leadership impacts role clarity. *Education*, 123 (3), pp. 552-558.
- Lind, Rolf. (2014). *Vidga vetandet – En introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Morrison, S. & Bryan, J., (2014). Addressing the challenges and needs of English-speaking Caribbean immigrant students: Guidelines for school counselors. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 36(4), pp.440-449.
- Riksdagen, SFS 2010:800 *Skollagen*
[https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800] Hämtat: 2022-04-05.

Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015) Att analysera kvalitativt material. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Schwallie-Giddis, P., Anstrom, K., Sanchez, P., Sardi, V. A., & Granato, L. (2004). Counseling the linguistically and culturally diverse students: Meeting school counselors' professional development needs. *Professional School Counseling*, 8 (1), pp.15-23.

Skolverket (2005) Elever med utländsk bakgrund –En sammanfattande bild
[\[https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a655526/1553958577109/pdf1421.pdf\]](https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a655526/1553958577109/pdf1421.pdf) Hämtat: 2022-03-31.

Skolverket (2015) Slutbetyg i grundskolan, våren 2015
[\[https://www.skolverket.se/getFile?file=3528\]](https://www.skolverket.se/getFile?file=3528) Hämtat: 2022-04-05.

Skolverket (2011) Utdrag: Barn och elever med utländsk bakgrund
[\[https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a657c4a/1553961231806/Barn%20och%20elever%20med%20utländsk%20bakgrund.pdf\]](https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a657c4a/1553961231806/Barn%20och%20elever%20med%20utländsk%20bakgrund.pdf) Hämtat: 2022-04-05.

Svensson, Peter & Ahrne, Göran. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Tatar, M., (2012). School counsellors working with immigrant pupils: Changes in their approaches after 10 years. *British Journal of Guidance & Counselling*, 40 (5), pp.577-592.

Unicef (2021) Child migration
[\[https://data.unicef.org/topic/child-migration-and-displacement/migration/\]](https://data.unicef.org/topic/child-migration-and-displacement/migration/) Hämtat: 2022-04-05.

8. Bilaga

8.1 Informationsbrev

Hej,

Vi heter Mila Traykovska och Ronesa Mahalla och vi är socionomstudenter vid Lunds Universitet. Vi skriver just nu vår kandidatexamen (C-uppsats) och undersöker skolkuratorers upplevelser av arbetet med elever med utländsk bakgrund i grundskolan. Detta med syfte att få förståelse för elevernas sociala situation och välmående i skolan samt hur skolkuratorer ser på sin egen roll och kompetens i arbetet med dessa elever. För att kunna genomföra studien vill vi intervjua skolkuratorer i grundskolor. Därför skulle vi gärna vilja ta del av dina erfarenheter.

Intervjun planeras att genomföras under april månad, vecka 16 och 17 och planeras att ta 30-45 minuter. Intervjuerna kommer att genomföras antingen fysiskt eller digitalt. Vi har för avsikt att för vår egen del spela in intervjun (röstinspelning) och sedan transkribera den. Den insamlade materialet kommer endast att användas i denna studien och kommer att helt raderas efter godkänd resultat. Innan intervjun kommer även ditt samtycke att spelas in genom röstinspelning. Din medverkan i studien är helt frivilligt och du kan närsomhelst avbryta ditt deltagande. Vi vill tydliggöra att din medverkan är helt anonymt, vilket innebär att all material som samlas in som exempelvis ditt namn och din arbetsplats kommer att aidentifieras. Dina svar kommer att hanteras med säkerhet och endast användas till denna studie.

Med vänlig hälsning,

Mila Traykovska — Kontakt mail: milatra16@gmail.com

Ronesa Mahalla — Kontakt mail: ro1686ma-s@student.lu.se

8.2 Samtyckesblankett

LUNDS
UNIVERSITET

HEJ!

Vi heter Ronesa Mahalla och Mila Traykovska och vi är just nu igång med att skriva vår C-uppsats på socialhögskolan vid Lunds universitet. Uppsatsen syftar till att belysa skolkuratorers upplevelser och erfarenheter av att arbeta med elever med utländsk bakgrund. Intervjun beräknas ta cirka 30-45 minuter, att delta i studien är helt frivilligt och du kan när som helst avbryta din medverkan.

Det insamlade materialet från intervjuerna kommer att avidentifieras och det är endast vi som kommer att ta del av materialet. Allt du säger under intervjun kommer endast att användas till denna C-uppsats. Intervjun kommer att antecknas skriftligt och samtlig insamlat material kommer att avidentifieras för att förhindra att utomstående tar del av dina personliga uppgifter. När uppsatsen är klar kommer den att publiceras via Lunds universitetet.

Om du har några frågor är du välkommen att höra av dig till någon av oss på telefon eller mail.

Ronesa Mahalla — Tel: 0739248514, mail: ronesa.mahalla@hotmail.com

Mila Traykovska — Tel: 070 019 10 33, mail: milatra16@gmail.com

Tack för att du vill medverka!

Med vänliga hälsningar

Ronesa Mahalla & Mila Traykovska

Jag har fått information om studien och samtycker till att bli intervjuad.

Datum:

Namnteckning:

Namnförtydligande:

8.3 Intervjuguide

Intervjuguide

Elever med utländsk bakgrund = I vår studie kommer begreppet “utländsk bakgrund” användas för att benämna barn som är födda utomlands och har invandrat/ankommit till Sverige före eller efter skolstart i grundskolan.

Bakgrundsfrågor

- Ålder
- Utbildning
- Arbetslivserfarenhet
- Hur många elever har du ansvar över? Hur många av dessa är elever med utländsk bakgrund?

Tema 1: Kuratorernas förståelse av elevernas perspektiv (elever med utländsk bakgrund)

Fråga 1: Vad är din uppfattning om elevernas sociala situation i skolan?

Följdfråga: Kan du identifiera några utmaningar respektive styrkor? I så fall, vilka?

Fråga 2: Vad är din uppfattning om elevernas välmående i skolan?

Följdfråga: Vilka faktorer upplever du kan påverka elevernas välmående i skolan?

Tema 2: Kuratorernas upplevelser av arbetet med elever med utländsk bakgrund

Fråga 1: Hur ser det praktiska arbetet med elever med utländsk bakgrund ut?

Följdfråga: Vilka insatser kan du som skolkurator tillhandahålla ?

Fråga 2: Är du engagerad i något förebyggande och hälsofrämjande arbete med eleverna på skolan?

Följdfråga: Om ja, hur ser detta arbetet ut? Om nej, hur skulle du vilja att ni arbeta?

Fråga 3: Hur upplever du arbetet med elever med utländsk bakgrund?

Fråga 4: Upplever du att det finns några utmaningar i arbetet med elever med utländsk bakgrund?

Fråga 5: Upplever du att det finns några fördelar i arbetet med elever med utländsk bakgrund?

Fråga 6: Hur ser kontakten med elevernas familj ut?

Följdfråga: Hur upplever du kontakten?

Tema 3: Kuratorernas upplevelser av deras egen roll och kompetens

Fråga 1: Hur ser du på din roll i relation till elever med utländsk bakgrund?

Fråga 2: Hur ser du på din kunskap och kompetens för att jobba med elever med utländsk bakgrund?

Fråga 3: Finns det något som du vill tillägga innan intervjun avslutas?